

**UCHWAŁA NR XXVIII/269/2025
RADY MIEJSKIEJ W TARNOWIE**

z dnia 18 grudnia 2025 r.

w sprawie „Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miasta Tarnowa na lata 2026-2028”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 i 1436) oraz art. 176 pkt 1 w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49 i 1301), Rada Miejska w Tarnowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Wspierania Rodziny w Gminie Miasta Tarnowa na lata 2026-2028” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Tarnowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2026 r.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Tarnowie

Małgorzata Mękal

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W GMINIE MIASTA TARNOWA NA LATA 2026-2028

Tarnów, listopad 2025

Spis treści:

1. Wprowadzenie	3
2. Rodzina w aktach prawa krajowego, regionalnego i lokalnego	4
3. Diagnoza sytuacji rodzin w mieście Tarnowie	5
3.1. Podstawowe dane demograficzne	6
3.2. Dane o rodzinach korzystających z pomocy i wsparcia	8
3.3. Główne problemy i potrzeby społeczne – analiza zjawisk lokalnych, które mają wpływ na kondycję tarnowskich rodzin	14
4. Zasoby Gminy Miasta Tarnowa w zakresie wspierania rodziny	19
5. Adresaci Programu	30
6. Analiza SWOT	30
7. Cele główne i szczegółowe oraz zadania Programu	33
8. Źródła finansowania Programu	39
9. Monitoring i ewaluacja Programu	39
10. Zakończenie	39
11. Spis tabel i wykresów	40

1. Wprowadzenie

Rodzina to fundament społeczności – miejsce, w którym rodzą się wartości, plany, marzenia i więzi, które kształtują przyszłość miasta. Wspieranie rodzin to inwestycja w ludzi, w rozwój i w bezpieczne, przyjazne środowisko dla kolejnych pokoleń. „Program Wspierania Rodziny w Gminie Miasta Tarnowa na lata 2026-2028”¹ powstał po to, by ten fundament wzmacniać, odpowiadając jednocześnie na współczesne wyzwania i potrzeby mieszkańców.

Dokument opiera się na obowiązujących aktach prawnych – od ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, poprzez ustawę o pomocy społecznej, aż po przepisy dotyczące przeciwdziałania przemocy domowej – oraz na lokalnych inicjatywach i doświadczeniach Tarnowa. Program wskazuje kierunki działań, które mają realny wpływ na życie rodzin: od wsparcia codziennego funkcjonowania, przez dostęp do usług specjalistycznych, po inicjatywy wspierające rozwój dzieci i aktywizację społeczności.

Celem Programu jest stworzenie spójnego, nowoczesnego i skutecznego systemu wspierania rodziny – miejsca, w którym każda rodzina otrzyma potrzebne wsparcie, a każde dziecko będzie mogło dorastać w bezpiecznym i przyjaznym środowisku. To także przestrzeń dla współpracy instytucji, organizacji pozarządowych i mieszkańców, w której innowacyjne rozwiązania spotykają się z empatią i lokalnym zaangażowaniem.

Program wyznacza kierunki rozwoju sieci wsparcia dla rodzin poprzez:

- 1) kompleksowe wsparcie dla całych rodzin,
- 2) rozwój działań profilaktycznych, edukacyjnych i interwencyjnych,
- 3) wzmacnianie kompetencji wychowawczych i społecznych rodziców,
- 4) zwiększanie dostępności usług specjalistycznych oraz form wsparcia dostosowanych do indywidualnych potrzeb rodzin,
- 5) wspieranie rodzin w wychodzeniu z trudnych sytuacji życiowych,
- 6) tworzenie przyjaznej przestrzeni do współpracy instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i mieszkańców,
- 7) promowanie pozytywnego wizerunku rodziny oraz idei Tarnowa jako miasta otwartego i wspierającego rodzinę.

Jest odpowiedzią na aktualne potrzeby i problemy tarnowskich rodzin wskazane przez mieszkańców, które zostały określone przez nich w badaniach przeprowadzonych na potrzeby „Diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych Gminy Miasta Tarnowa”², a także „Raportu z badań przeprowadzonych na potrzeby opracowania Planu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla mieszkańców Gminy Miasta Tarnowa do 2025 roku”, w oparciu o który powstał „Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla mieszkańców Gminy Miasta Tarnowa do 2025 roku”³.

Obowiązek opracowania i przyjęcia Programu wynika z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁴. Zgodnie z art. 176 pkt 1 wspomnianej ustawy do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja trzyletnich gminnych programów wspierania rodziny. Zadania w ramach Programu realizowane są zarówno przez organy administracji samorządowej, jak i przez podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁵.

¹ Zwany dalej „Programem”.

² „Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych Gminy Miasta Tarnowa” przyjęta uchwałą Nr LXX/686/2022 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 15 września 2022 r.

³ „Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla mieszkańców Gminy Miasta Tarnowa do 2025 roku” przyjęty uchwałą Nr XC/854/2023 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 14 września 2023 r.

⁴ Dz. U. z 2025 r. poz. 49 i 1301.

⁵ Dz. U. z 2025 r. poz. 1338.

Program na lata 2026–2028 to nie tylko plan działań – to wizja Tarnowa jako miasta przyjaznego rodzinie, gdzie każdy mieszkaniec ma szansę na rozwój, wsparcie i dobre życie.

2. Rodzina w aktach prawa krajowego, regionalnego i lokalnego

Rodzina jest fundamentem życia społecznego, dlatego jej ochrona, wsparcie i rozwój należą do priorytetów państwa oraz samorządów. Prawo krajowe, regionalne i lokalne poświęcają rodzinie szczególną uwagę, tworząc ramy dla działań wspierających rodzicielstwo, wychowanie dzieci, opiekę oraz wzmacnianie więzi rodzinnych. W licznych ustawach, rozporządzeniach i uchwałach znajdują się przepisy, które nie tylko chronią prawa rodzin, ale również umożliwiają podejmowanie działań sprzyjających ich funkcjonowaniu i rozwojowi w codziennym życiu. Poniżej przedstawiono zestawienie dokumentów dotyczących rodzin, uporządkowanych według zasięgu — krajowego, regionalnego i lokalnego. Dzięki temu łatwiej można dostrzec, jak polityka rodzinna jest realizowana na różnych poziomach administracyjnych.

Zapisy Programu są spójne z aktami ustawodawstwa krajowego, m.in. takimi jak:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z 2001 r. Nr 28, poz. 319, z 2006 r. Nr 200, poz. 1471 i z 2009 r. Nr 114, poz. 946),
- 2) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 i 1436),
- 3) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214 i 1302),
- 4) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673),
- 5) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49 i 1301),
- 6) ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809 i z 2025 r. poz. 897),
- 7) ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2024 r. poz. 1512),
- 8) ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1208),
- 9) ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2025 r. poz. 438 i 620),
- 10) ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2024 r. poz. 1576 oraz z 2025 r. poz. 619 i 1301),
- 11) ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2024 r. poz. 1829),
- 12) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151),
- 13) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939).

Zachowana jest również zgodność Programu z regionalnymi dokumentami strategicznymi, do których należą:

- 1) Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” (przyjęta uchwałą Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r.),
- 2) Program Wsparcia Rodziny „Rodzinna Małopolska 2030” (przyjęty uchwałą Nr 706/24 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 26 marca 2024 r.),
- 3) Małopolskie Ramowe Programy (przyjęte uchwałą Nr 829/24 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 16 kwietnia 2024 r.).

W kontekście działań lokalnych w Tarnowie szczególne znaczenie mają programy miejskie, ośłonowe i branżowe, w tym m.in.:

- 1) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta - Tarnów 2030 (przyjęta uchwałą Nr LXVII/657/2022 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 30 czerwca 2022 r.),
- 2) Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miasta Tarnowa na lata 2023-2026 (przyjęty uchwałą Nr LXXXI/762/2023 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 26 stycznia 2023 r., zmienioną uchwałą Nr XCVI/911/2023 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 14 grudnia 2023 r.),
- 3) Program Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Gminy Miasta Tarnowa na lata 2024-2026 (przyjęty uchwałą Nr C/945/2024 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 29 lutego 2024 r.),
- 4) Program "Karta Tarnowskiej Rodziny Zastępczej" (przyjęty uchwałą Nr XIX/186/2025 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 22 maja 2025 r.),
- 5) Program „Karta Tarnowskiej Rodziny” (przyjęty uchwałą Nr XXIV/355/2012 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 28 czerwca 2012 r., zmieniony uchwałą nr XLIII/585/2013 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 28 listopada 2013 r.),
- 6) Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Mieście Tarnowie na lata 2021-2025 (przyjęty uchwałą Nr L/457/2021 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 24 czerwca 2021 r.),
- 7) Gminny Program Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Tarnowa na lata 2023-2026 (przyjęty uchwałą Nr LXXVIII/736/2022 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 15 grudnia 2022 r., zmieniony uchwałą Nr LXXXVI/830/2023 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 22 czerwca 2023 r. oraz uchwałą Nr XVIII/171/2025 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 24 kwietnia 2025 r.),
- 8) Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasta Tarnowa na lata 2021–2025 (przyjęty uchwałą Nr XLIX/441/2021 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 27 maja 2021 r. publikacja w Dz. Urz. Woj. Małop. poz. 3546),
- 9) Strategia Rozwoju Mieszkalnictwa dla Miasta Tarnowa do 2030 r. (przyjęta uchwałą Nr LXXXII/769/2023 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 23 lutego 2023 r.),
- 10) Program współpracy Gminy Miasta Tarnowa z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2026 rok (przyjęty uchwałą Nr XXVII/245/2025 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 27 listopada 2025 r.),
- 11) Program ośłonowy pn. „Pomoc Gminy Miasta Tarnowa w zakresie dożywiania na lata 2024-2028” (przyjęty uchwałą Nr XCIV/880/2023 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 9 listopada 2023 r.),
- 12) Strategia Rozwoju Miasta – Tarnów 2030 (przyjęta uchwałą Nr LXX/679/2022 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 15 września 2022 r.),
- 13) Program Usług Społecznych dla mieszkańców Gminy Miasta Tarnowa „Od potrzeb do realizacji” edycja 2025-2026 (przyjęty uchwałą Nr XII/119/2024 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 19 grudnia 2024 r. – publikacja w Dz. Urz. Woj. Małop. poz. 8759).

3. Diagnoza sytuacji rodzin w mieście Tarnowie

Diagnoza sytuacji rodzin w mieście Tarnowie stanowi kluczowy element „Programu Wsparcia Rodziny w Gminie Miasta Tarnowa na lata 2026–2028”. Jej celem jest przedstawienie aktualnego obrazu społeczno-demograficznego mieszkańców oraz identyfikacja najważniejszych wyzwań, przed którymi stoją tarnowskie rodziny. Analiza obejmuje zarówno dane statystyczne pochodzące ze „Sprawozdania z działalności Centrum Usług Społecznych w Tarnowie za 2024 rok”, Ocen Zasobów Pomocy Społecznej Gminy miasta Tarnowa za 2022, 2023 i 2024 rok, jak również ze „Sprawozdania z realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej

oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej dla Gminy Miasta Tarnowa za 2024 rok”, „Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Gminy Miasta Tarnowa na lata 2024-2026” oraz ”Diagnozy lokalnych problemów społecznych mieszkańców miasta Tarnowa” z 2022 r. To również informacje własne pozyskane przez koordynatorów indywidualnych planów usług społecznych, którzy realizując usługi społeczne, przeprowadzają z członkami rodzin wywiady o ich aktualnych potrzebach i problemach, wiedza zaczerpnięta z codziennych kontaktów pracowników socjalnych z mieszkańcami, jak i informacje gromadzone w ramach lokalnych działań pomocowych i profilaktycznych.

W diagnozie uwzględniono strukturę demograficzną Miasta – w tym liczbę mieszkańców, zmiany w dynamice populacji, migracje oraz charakterystykę gospodarstw domowych – co pozwala na lepsze zrozumienie procesów wpływających na funkcjonowanie rodzin i ich potrzeb. Ważnym obszarem analizy są również dane dotyczące rodzin objętych wsparciem systemu polityki społecznej, w tym liczba i struktura rodzin korzystających ze świadczeń, przyczyny występowania trudności życiowych (takich jak bezrobocie w rodzinach, przemoc domowa czy uzależnienia od alkoholu) oraz skuteczność podejmowanych działań.

Odrębne miejsce w diagnozie zajmuje skrótowe omówienie funkcjonowania asystentury rodzin oraz sytuacji dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej – zarówno rodzinnej, jak i instytucjonalnej – wraz z analizą przyczyn umieszczenia dzieci w pieczy. Podsumowaniem diagnozy jest identyfikacja kluczowych problemów społecznych występujących na terenie Tarnowa, a także potrzeb mieszkańców. Zebrane dane i wnioski stanowią podstawę do określenia kierunków działań wspierających rodziny w nadchodzących latach.

3.1. Podstawowe dane demograficzne

Na koniec grudnia 2024 r. Tarnów liczył 98 885 mieszkańców, z czego większość – 53,49% (52 896 osób) – stanowiły kobiety. Liczba ludności systematycznie maleje z roku na rok – w porównaniu z rokiem 2023 populacja miasta zmniejszyła się o 1 649 osób.

W 2024 r. w Tarnowie urodziło się 1 259 dzieci. Sporządzono 1 609 aktów urodzeń, w tym 350 wpisów zagranicznych aktów do polskich ksiąg. Rok wcześniej liczba ta wyniosła 1 688 aktów urodzenia, czyli o 79 więcej niż w roku 2024. W tym samym czasie zmarło 1 881 osób, co oznacza wzrost o 37 zgonów w porównaniu z poprzednim rokiem.

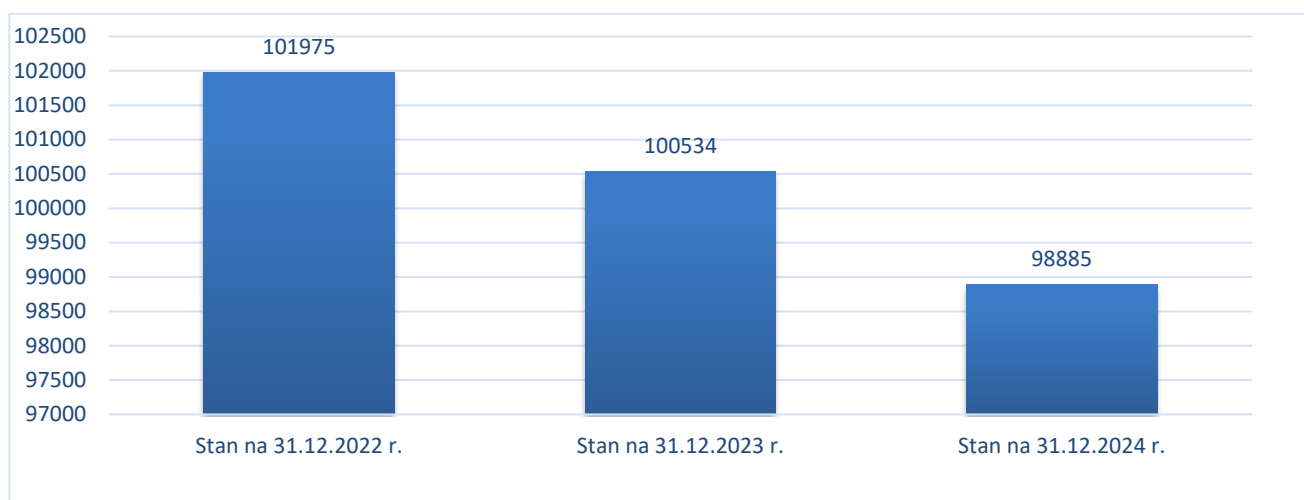
Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku przedstawia się następująco:

- 1) osoby w wieku przedprodukcyjnym – 14 858 (w tym 7 318 kobiet),
- 2) osoby w wieku produkcyjnym – 55 213 (w tym 26 405 kobiet),
- 3) osoby w wieku poprodukcyjnym – 28 814 (w tym 19 173 kobiety).

Udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności miasta wyniósł 29,14%. Z roku na rok obserwuje się spadek liczby osób w wieku produkcyjnym – w stosunku do 2023 r. grupa ta zmniejszyła się o 1 280 osób. Jednocześnie liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 316 osób, co potwierdza postępujący proces starzenia się populacji miasta. Ma to zasadniczy wpływ na funkcjonowanie rodzin, które muszą angażować się w opiekę nad osobami starszymi, które wymagają codziennego wsparcia.

Do głównych czynników wpływających na zmniejszanie się liczby mieszkańców Tarnowa należą: malejący przyrost naturalny, migracje do większych ośrodków miejskich i za granicę, a także zjawisko niemeldowania się osób faktycznie zamieszkujących w Mieście.

Wykres nr 1: Liczba ludności Tarnowa w latach 2022-2024

Źródło: Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Miasta Tarnowa

Tabela nr 1: Udział ludności w poszczególnych grupach wiekowych w latach 2022–2024

Wyszczególnienie	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Osoby w wieku przedprodukcyjnym	15 935	15 543	14 858
Osoby w wieku produkcyjnym	57 829	56 493	55 213
Osoby w wieku poprodukcyjnym	28 211	28 498	28 814

Źródło: Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Miasta Tarnowa

Ostatnie lata przyniosły zauważalne zmiany w strukturze demograficznej Tarnowa związane z nasilonym ruchem migracyjnym mieszkańców. Na przestrzeni ostatnich trzech lat utrzymywała się tendencja przewagi liczby wymeldowań nad zameldowaniami na pobyt stały, co stanowiło wyraźny trend wynikający z wielu przyczyn. Główne z nich to migracja tarnowian do gmin ościennych, którzy, mimo przemeldowania się do nowego miejsca zamieszkania, nie tracą faktycznej łączności z miastem – nadal pracują, uczą się i korzystają z jego infrastruktury. Znaczna część mieszkańców, zwłaszcza osób posiadających atrakcyjne kwalifikacje na rynku pracy, wybiera również migrację do dużych aglomeracji, gdzie mogą liczyć na wyższe wynagrodzenia. W tej grupie znajdują się także tarnowianie wyjeżdżający do krajów Unii Europejskiej w poszukiwaniu lepszych perspektyw zawodowych.

Tabela nr 2: Liczba zameldowań i wymeldowań mieszkańców Tarnowa

Wyszczególnienie	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Liczba zameldowań	742	684	759
Liczba wymeldowań	1 532	1 486	1 548

Źródło: Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Miasta Tarnowa

Analiza danych Urzędu Stanu Cywilnego w Tarnowie wskazuje na nieznaczny spadek liczby zawieranych małżeństw. W 2024 r. ślub w Tarnowie zawarło 606 par, z czego 264 zdecydowały się na ślub cywilny, a 208 na ślub konkordatowy (kościelny). Dodatkowo, w drodze transkrypcji zagranicznych aktów małżeństwa, sporządzono 134 wpisy. W porównaniu z rokiem 2023, kiedy odnotowano 610 zawartych małżeństw, oznacza

to spadek o 4 akty małżeństwa.

Liczba rozwodów utrzymała się na zbliżonym poziomie do roku poprzedniego – w 2024 r. przeprowadzono 250 orzeczeń sądowych o rozwiązaniu małżeństwa, a ponadto zarejestrowano 8 separacji i 2 orzeczenia o ich zniesieniu.

Tabela nr 3: Liczba zawieranych małżeństw oraz orzeczonych rozwodów w Tarnowie

Wyszczególnienie	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Śluby cywilne	233	260	264
Śluby konkordatowe	266	226	208
Rozwody	261	258	250

Źródło: Urząd Stanu Cywilnego w Tarnowie

W Tarnowie dominują gospodarstwa jednoosobowe. Według stanu na dzień 30 września 2025 r. było ich 9 852. Kolejne miejsce zajmują rodziny dwuosobowe – 8 719, trzyosobowe – 6 894 i czteroosobowe – 5 415. Gospodarstw pięcioosobowych odnotowano 2 374, a sześcioosobowych – 1 074.

Jeśli chodzi o dzieci do 18. roku życia, najwięcej rodzin wychowuje jedno dziecko – 4 697. Z dwójką dzieci jest 3 309 rodzin, natomiast z trójką 763, a z czwórką – 196. Zaledwie 55 rodzin wychowuje pięcioro dzieci. Natomiast najliczniejsza jest jedna rodzina, w której dorasta dziewięcioro dzieci do 18. roku życia.

Analiza wieku dzieci w rodzinach wskazuje, że najliczniejszą grupę stanowią rodziny z dziećmi w wieku 11-15 lat - 3 761 oraz 6-10 lat – 3 456. Nieco mniej jest rodzin z najmłodszymi dziećmi w wieku od 0-5 lat - 2 783 oraz z młodzieżą w wieku od 16-18 lat - 2 578.

Tabela nr 4: Zestawienie rodzin (gospodarstw) z dziećmi w przedziałach wiekowych

Liczba dzieci w rodzinie	Liczba gospodarstw z dziećmi w wieku				
	0-5	6-10	11-15	16-18	w sumie
1	2 185	2 786	3 143	2 417	10 531
2	542	611	579	155	1 887
3	49	53	38	6	146
4	6	4	1	0	11
5	1	2	0	0	3

Źródło: Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Miasta Tarnowa

3.2. Dane o rodzinach korzystających z pomocy i wsparcia

W niniejszym rozdziale zaprezentowano dane pozyskane przez Centrum Usług Społecznych w Tarnowie⁶ na podstawie realizowanego wsparcia oraz informacje zawarte w corocznych Ocenach Zasobów Pomocy Społecznej Gminy Miasta Tarnowa.

Z roku na rok obserwuje się spadek liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia w ramach pomocy społecznej w Mieście. W 2024 r. z takiej pomocy skorzystało 3 369 osób – to o ponad pół tysiąca mniej niż rok wcześniej. Również liczba osób, którym przyznano świadczenia, zmniejszyła się o 153 osoby i wyniosła 3 222, co w przeliczeniu na rodziny daje 1 816 gospodarstw domowych.

Wśród osób, którym przyznano świadczenia, największą grupę stanowią mieszkańcy w wieku

⁶ dalej także „CUS”.

produkcyjnym – 1 364 osoby. Zmniejszyła się natomiast liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej, która w 2024 r. wyniosła 1 274.

Pomoc finansowa w formie świadczeń pieniężnych została udzielona 1 488 osobom, natomiast świadczenia niepieniężne otrzymało 927 osób.

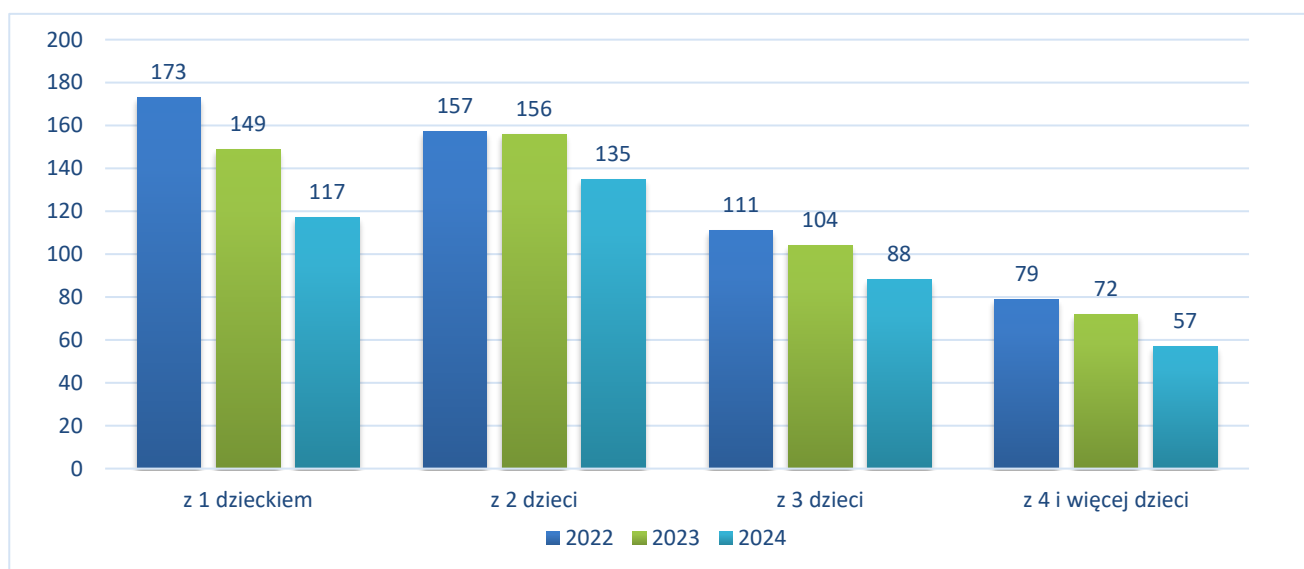
Najczęstszymi przyczynami udzielania pomocy rodzinom w 2024 r. były kolejno: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, ubóstwo oraz bezrobocie.

Analiza danych z lat 2022–2024 wskazuje, że najwięcej pełnych rodzin korzystających z pomocy społecznej to rodziny z jednym lub dwojgiem dzieci. Ich liczba znacząco spadła w porównaniu z okresem 2019–2021. Podobną tendencję spadkową odnotowano wśród rodzin niepełnych wychowujących jedno dziecko oraz pełnych rodzin z trojgiem dzieci.

Spadek liczby osób korzystających z pomocy zauważalny jest również wśród rodzin emerytów – zarówno ogółem, jednoosobowych, jak i liczących dwie lub więcej osób.

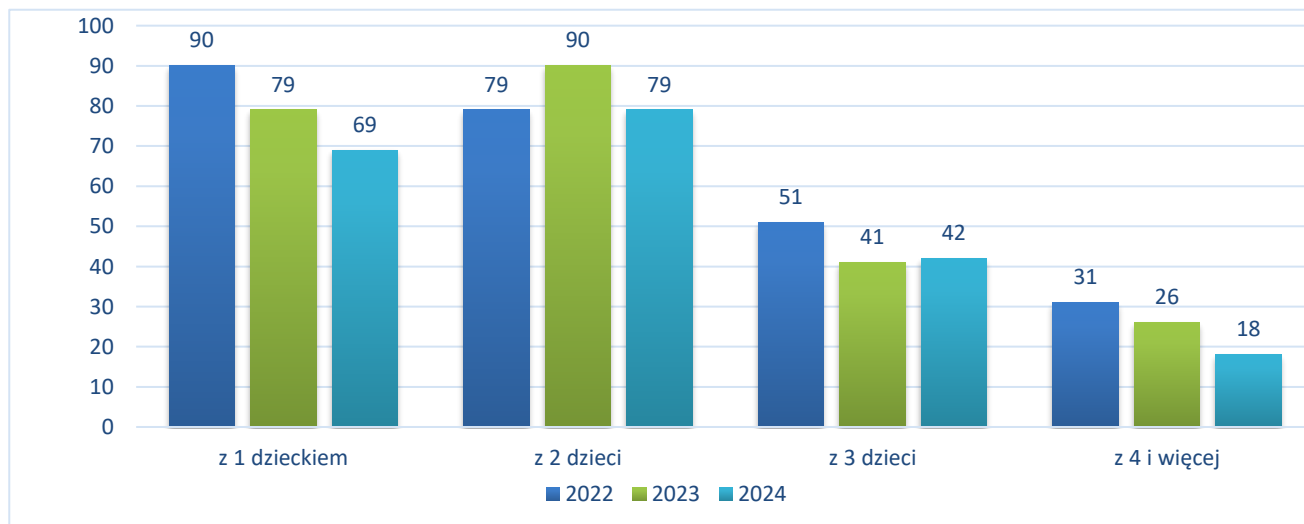
Poniżej zaprezentowano wykresy obrazujące sytuację tarnowskich rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2022–2024.

Wykres nr 2: Rodziny pełne korzystające z pomocy społecznej

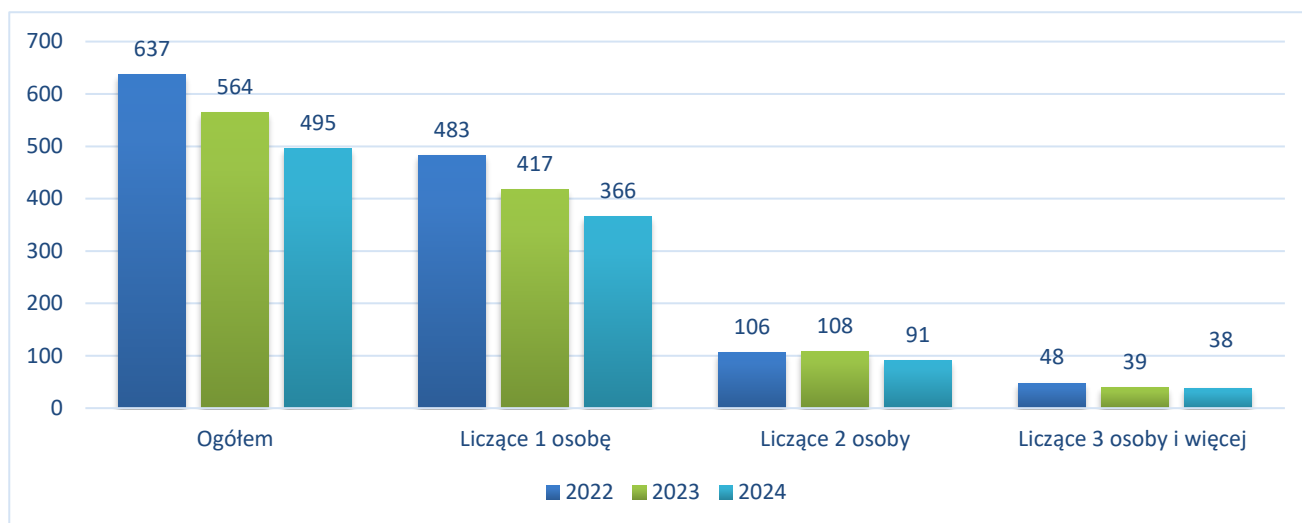
Źródło: Centrum Usług Społecznych w Tarnowie

Wykres nr 3: Rodziny niepełne korzystające z pomocy społecznej

Źródło: Centrum Usług Społecznych w Tarnowie

Wykres nr 4: Rodziny emerytów korzystające z pomocy społecznej (osoby 60+)

Źródło: Centrum Usług Społecznych w Tarnowie

Tabela nr 5: Powody udzielenia pomocy i wsparcia w rodzinach w latach 2022–2024

Wyszczególnienie	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Długotrwała lub ciężka choroba	1 638	1 558	1 435
Ubóstwo	1 031	1 001	717
Niepełnosprawność	985	952	917
Bezrobocie	607	616	536
Alkoholizm	218	224	204
Narkomania	14	13	17
Bezdomność	145	149	145
Przemoc domowa	25	31	30
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym: potrzeba ochrony wielodzietności	251 153	255 144	217 119
Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem, w tym: rodziny niepełne, rodziny wielodzietne	73 34 15	78 36 16	64 31 14
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	45	59	47
Sytuacja kryzysowa	14	12	20
Zdarzenie losowe	2	13	2
Sieroctwo	1	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ocen Zasobów Pomocy Społecznej Gminy Miasta Tarnowa za 2022, 2023 i 2024 r.

Asystent rodziny jako element wsparcia tarnowskich rodzin borykających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w tym zagrożone przemocą domową, mogą korzystać ze wsparcia asystenta rodziny. Praca asystentów polega na wspieraniu rodzin, przede wszystkim poprzez obecność w rodzinie, konsultacje i działania o charakterze edukacyjnym w zakresie prawidłowego wychowania i opieki nad dzieckiem, prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym m.in. gospodarowania budżetem oraz funkcjonowania społecznego. W 2024 r. z pomocy skorzystało 302 osoby, w przeliczeniu na rodziny liczba ta wynosi 94, natomiast liczba dzieci objętych wsparciem asystenta rodziny wyniosła 181. Zatrudnionych było 6 asystentów, którzy udzielali rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wsparcia i pomocy, tak by rodziny mogły wypełniać swoje podstawowe zadanie, jakim jest wychowanie dzieci i zapewnienie im bezpieczeństwa, by mogły się optymalnie rozwijać. Rodziny przeżywające trudności miały zapewniony dostęp do specjalistycznego poradnictwa. Monitorowana była sytuacja dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez szereg działań interdyscyplinarnych.

Poniższa tabela obrazuje liczbowo zaangażowanie asystentów w pracę z rodziną na przestrzeni ostatnich trzech lat.

Tabela nr 6: Wsparcie asystentów rodziny w latach 2022–2024

Asystent rodziny	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Liczba rodzin objętych pracą asystenta	82	93	94
Liczba asystentów rodziny	5	5	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych sprawozdań z realizacji „Programu wspierania rodziny – Tarnów 2025”

Rodzinna piecza zastępcza

W 2024 r. na terenie miasta Tarnowa powstało 7 nowych rodzin zastępczych spokrewnionych, w których umieszczono 11 dzieci, oraz 6 nowych rodzin niezawodowych, do których trafiło 9 dzieci. Ponadto jeden pełnoletni wychowanek powrócił do rodziny niezawodowej, a jedno dziecko zostało ponownie przywrócone z placówki opiekuńczo-wychowawczej do rodziny niezawodowej.

Do funkcjonujących rodzin zawodowych skierowano 19 małoletnich dzieci.

Na dzień 31 grudnia 2024 r. na terenie Tarnowa funkcjonowały 83 rodziny zastępcze, w tym:

- 1) 47 rodzin spokrewnionych,
- 2) 29 rodzin niezawodowych,
- 3) 7 rodzin zawodowych.

Rodziny te wychowywały łącznie 125 dzieci i pełnoletnich wychowanków, w tym:

- 1) 64 w rodzinach spokrewnionych,
- 2) 38 w rodzinach niezawodowych,
- 3) 23 w rodzinach zawodowych.

Narastająco w 2024 r. liczba rodzin zastępczych przedstawiała się następująco: 97 rodzin ogółem (w tym 57 spokrewnionych, 33 niezawodowe i 7 zawodowych), w których przebywało 162 dzieci i pełnoletnich wychowanków (w tym 76 w rodzinach spokrewnionych, 46 w niezawodowych i 40 w zawodowych)⁷.

⁷ Sprawozdanie z realizacji „Programu Wspierania Rodziny – Tarnów 2025” oraz „Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Gminy Miasta Tarnowa na lata 2024-2026” w 2024 r.

W 2024 r. w sumie 162 dzieci i pełnoletnich wychowanków znajdowało się pod opieką rodzinnej pieczy zastępczej w Tarnowie — liczba ta systematycznie rośnie. W tym samym roku 8 pełnoletnich wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej oraz 7 wychowanków pieczy instytucjonalnej rozpoczęło proces usamodzielniania. Dodajmy, że w Centrum Usług Społecznych w Tarnowie w 2024 r. zatrudnionych było 5 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, a także funkcjonowało 8 rodzin zastępczych pomocowych, które czasowo opiekowały się dziećmi, m.in. podczas urlopów rodzin zawodowych.

Wśród głównych powodów umieszczania dzieci poza rodziną biologiczną dominują: uzależnienia rodziców, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, przemoc w rodzinie oraz choroby somatyczne i psychiczne. Należy podkreślić, że umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej jest ostatecznością – następuje dopiero po wyczerpaniu wszystkich możliwych form wsparcia rodziny biologicznej. Rodziny znajdujące się w kryzysie otrzymują szerokie wsparcie mające na celu przywrócenie im zdolności do pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Poniżej zaprezentowano dane dotyczące tarnowskich rodzin zastępczych na przestrzeni ostatnich trzech lat. Analiza wskazuje, że z roku na rok rośnie liczba dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych, przy czym najwięcej z nich trafia do rodzin spokrewnionych.

Tabela nr 7: Dane dotyczące rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej

Wyszczególnienie	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
ZADANIA WYNIKAJĄCE Z USTAWY O WSPIERANIU RODZINY I SYSTEMIE PIECZY ZASTĘPCZEJ			
RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA – OGÓŁEM			
Liczba rodzin	92	95	97
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	136	147	162
RODZINY SPOKREWNIONE Z DZIECKIEM			
Liczba rodzin	52	53	57
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	63	71	76
Liczba świadczeń	724	861	805
RODZINY ZASTĘPCZE NIEZAWODOWE			
Liczba rodzin	34	35	33
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	48	49	46
Liczba świadczeń	488	523	518
RODZINY ZASTĘPCZE ZAWODOWE			
Liczba rodzin	6	7	7
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	25	27	40
Liczba świadczeń	294	320	361
W TYM:			
RODZINY ZASTĘPCZE ZAWODOWE SPECJALISTYCZNE			
Liczba rodzin	1	1	1
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	3	3	3
Liczba świadczeń	79	77	79
RODZINY ZASTĘPCZE ZAWODOWE PEŁNIĄCE FUNKCJĘ POGOTOWIA RODZINNEGO			
Liczba rodzin	1	2	2
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	4	10	19
Liczba świadczeń	31	54	99
RODZINY ZASTĘPCZE POMOCOWE			
Liczba rodzin	5	5	8
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	8	6	12

Liczba świadczeń	8	8	12
-------------------------	----------	----------	-----------

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ocen zasobów pomocy społecznej za 2022, 2023 i 2024 r.

Świadczenia rodzinne – wsparcie dla tarnowskich rodzin w codziennym życiu

Jednym z kluczowych celów polityki społecznej jest wspieranie rodzin w radzeniu sobie z trudnościami życia codziennego i pokonywaniu problemów, które mogą utrudniać ich prawidłowe funkcjonowanie. Najważniejszą formą takiego wsparcia są świadczenia finansowe oraz finansowanie różnych usług. System świadczeń rodzinnych ma pomóc rodzinom z dziećmi w realizacji ich podstawowych funkcji – opiekuńczej, wychowawczej i edukacyjnej. Do najważniejszych świadczeń należą: zasiłek rodzinny wraz z dodatkami oraz świadczenie rodzicielskie.

Poniższa tabela pokazuje, jakie świadczenia są dostępne i ile rodzin korzystało z tego wsparcia w ostatnich trzech latach. Z zaprezentowanych danych wynika, że z roku na rok spada liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych oraz świadczeń rodzicielskich. Natomiast w porównaniu do roku 2023, w 2024 r. zauważalny jest duży wzrost liczby osób pobierających świadczenia pielęgnacyjne. Zjawisko to wynika z tego, że od stycznia 2024 r. o świadczenia mogły ubiegać się osoby pracujące, pobierające emeryturę czy rentę, co w poprzednich latach nie miało miejsca.

Tabela nr 8: Świadczenia realizowane na rzecz rodzin wychowujących dzieci w latach 2022–2024

Wyszczególnienie	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych			
Liczba rodzin	1 390	1 216	805
Kwota świadczeń w złotych	5 740 498	4 716 725	3 612 712
Jednorazowy dodatek z tytułu urodzenia się dziecka			
Liczba świadczeń	189	166	70
Kwota świadczeń w złotych	165 880	160 222	61 309
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka			
Liczba świadczeń	357	348	162
Kwota świadczeń w złotych	357 000	348 000	162 000
Świadczenia pielęgnacyjne			
Liczba świadczeń	5 472	5 866	7 008
Kwota świadczeń	11 534 471	14 289 038	20 984 816
Świadczenie rodzicielskie			
Liczba rodzin pobierających świadczenie	168	107	100
Liczba świadczeń	1 837	1 361	1 190
Kwota świadczeń w złotych	1 714 951	1 257 017	1 081 900
Program "Za życiem"			
Liczba rodzin pobierających świadczenie	14	11	6
Liczba dzieci, na które pobierane jest świadczenie	14	11	6
Kwota świadczeń w złotych	56 000	44 000	24 000
Stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne			
Liczba gospodarstw domowych	378	221	210
Kwota świadczeń w złotych	198 315	132 999	136 200
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego			

Liczba rodzin	409	380	425
Kwota świadczeń w złotych	2 757 959	2 418 683	2 424 352
Dodatki mieszkaniowe			
Liczba gospodarstw domowych	3 661	3 921	3 935
Kwota świadczeń w złotych	6 755 352	9 656 619	10 274 124
Dodatek energetyczny			
Liczba rodzin	645	0 ⁸	0
Kwota świadczeń w złotych	23 092	0	0
Dodatek osłonowy			
Liczba rodzin	9 977	155	2 827
Kwota świadczeń w złotych	5 177 134	97 241	986 114
Dodatek węglowy			
Liczba rodzin	2 440	192	0 ⁹
Kwota świadczeń w złotych	7 466 400	587 433	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ocen zasobów pomocy społecznej Gminy Miasta Tarnowa za 2022, 2023 i 2024 r. i corocznych sprawozdań z „Programu Wspierania Rodziny – Tarnów 2025”.

3.3. Główne problemy i potrzeby społeczne – analiza zjawisk lokalnych, które mają wpływ na kondycję tarnowskich rodzin

Wśród najpoważniejszych problemów społecznych Tarnowa respondenci badań¹⁰ zwracali uwagę na ograniczony dostęp rodzin do publicznej opieki zdrowotnej, uzależnienia od alkoholu, bezrobocie, trudną sytuację finansową rodzin, a także problemy wynikające z niepełnosprawności i długotrwałych chorób. Wśród najczęściej wymienianych wyzwań znalazły się również kwestie opiekuńczo-wychowawcze oraz przemoc – zarówno rówieśnicza, jak i domowa.

Respondenci wskazywali także na problemy, z którymi najczęściej spotykają się w swoim otoczeniu. Najwięcej osób deklarowało kontakt z niepełnosprawnością i długotrwałą chorobą (41,5%), złą sytuacją materialną rodzin (27,5%) oraz zjawiskiem bezrobocia (27%).

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że największe zapotrzebowanie wśród usług dedykowanych rodzinom jest na opiekę dla dzieci w żłobkach i przedszkolach oraz na wsparcie specjalistyczne dla dzieci. Natomiast ocena zapotrzebowania na usługi społeczne dedykowane młodzieży wskazuje, że najbardziej nastolatkom potrzebują dostępu do profilaktyki uzależnień, w tym uzależnień od Internetu czy komputera, do poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego oraz działań informacyjnych w zakresie możliwości radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych, w tym z przemocą. W dalszej kolejności znalazły się: oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży oraz rozwój pozaszkolnej oferty edukacyjnej.

Na podstawie uzyskanych średnich ocen można stwierdzić, że do najpoważniejszych i coraz bardziej nasilających się problemów rodzin w Tarnowie należą przede wszystkim: ograniczony dostęp do publicznej opieki zdrowotnej, bezrobocie oraz uzależnienie od alkoholu. To właśnie te zjawiska mieszkańcy Miasta najczęściej postrzegają jako nasilające się i szczególnie dotkliwe oraz wymagające pilnych działań.

W przytoczonych powyżej badaniach mieszkańcy wskazywali również największe potrzeby. Ponad 40% ankietowanych mieszkańców Tarnowa wskazuje, że w Mieście jest bardzo duże lub duże zapotrzebowanie na usługi z zakresu: dostępu do psychologa (48,6%), wsparcia finansowego rodzin (45,8%), poradnictwa dla rodzin

⁸ W 2023 i 2024 r. dodatki energetyczne były wstrzymane (na podstawie art. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym, publikacja w Dz. U. z 2024 r. poz. 953 i z 2025 r. poz. 1302).

⁹ W 2024 r. nie było dodatków węglowych, gdyż nie było nowej ustawy.

¹⁰ Badania przeprowadzone w 2023 r. w ramach „Raportu z badań przeprowadzonych na potrzeby opracowania Planu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla mieszkańców Gminy Miasta Tarnowa do 2025 roku”.

w zakresie problemów opiekuńczo-wychowawczych (44,7%), terapii dla dzieci i młodzieży (44,4%) oraz wsparcia specjalistycznego dla dzieci (43,3%). 41% wskazało również na zapewnienie schronienia osobom doznającym przemocy.

Warto dodać, że wśród najważniejszych problemów społecznych respondenci przytoczonych badań najczęściej wskazywali również trudności, z jakimi mierzą się osoby starsze. Wymieniano przede wszystkim choroby wieku podeszłego, obniżoną sprawność oraz potrzebę wsparcia w codziennych czynnościach. Zjawisko to w naturalny sposób angażuje całe rodziny, które opiekują się seniorami wymagającymi wsparcia.

Jak wynika z „Planu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla mieszkańców Gminy Miasta Tarnowa do 2025 roku”¹¹, główne problemy i wyzwania społeczne dotyczące rodzin z dziećmi to przede wszystkim: niedostateczne kompetencje rodzicielskie, zmniejszenie zainteresowania części rodziców problemami wychowawczymi i edukacyjnymi swoich dzieci oraz przerzucanie odpowiedzialności za wychowanie dzieci na inne osoby lub instytucje, niewystarczająca liczba rodzin zastępczych, niewystarczające wsparcie istniejących rodzin zastępczych, zagrożenie wypaleniem zawodowym rodziców zastępczych oraz trudności w usamodzielnianiu się pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej. Mieszkańcy w badaniach odnieśli się również do problemów i wyzwań społecznych dotyczących osób w kryzysie psychicznym, który dotyka wielu tarnowian zarówno dorosłych, jak i dzieci i młodzieży. Wśród tych problemów i wyzwań znalazły się: niewystarczająca dostępność pomocy psychologicznej (w tym: psychoterapeutycznej i psychiatrycznej w formach indywidualnych oraz grupowych), pogarszająca się kondycja psychiczna dzieci i młodzieży przy jednoczesnej bardzo złej sytuacji psychiatrii dziecięcej (brak lekarzy specjalistów, niewystarczająca liczba miejsc w stacjonarnych ośrodkach leczenia psychiatrycznego), niska świadomość i wrażliwość społeczna w zakresie chorób i zaburzeń psychicznych oraz niewystarczająca profilaktyka zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, a także dorosłych.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców, Centrum Usług Społecznych w Tarnowie od 2022 r. nieprzerwanie realizuje Programy Usług Społecznych obejmujące szeroki wachlarz działań odpowiadających na realne problemy i potrzeby rodzin w mieście. CUS dokłada wszelkich starań, by usługi miały charakter powszechny, jak i spersonalizowany, by były dostosowanych do indywidualnych sytuacji życiowych.

Podsumowując rok 2024, widać wyraźnie, że tarnowianie chętnie korzystali z oferowanego wsparcia. Największym zainteresowaniem wśród rodzin cieszyły się warsztaty ruchowo-usprawniające i rozwojowe (369 uczestników), mobilne usługi porządkowe (350 osób) oraz zajęcia wspierające dla dzieci i młodzieży (260 osób). Łącznie z usług społecznych w 2024 r. skorzystało 1 555 mieszkańców. Wśród usług dedykowanych dzieciom i młodzieży były: zajęcia indywidualne z elementami integracji sensorycznej, dogoterapia, hipoterapia czy indywidualne poradnictwo psychologiczne. Zajęcia spotkały się z bardzo pozytywnym odbiorem. Nie tylko wspierały rozwój dzieci i młodzieży, ale także wzmacniały relacje rodzinne.

W 2024 r. z członkami rodzin w ramach Programu Usług Społecznych zawierane były również Indywidualne Plany Usług Społecznych (IPUS). Mieszkańcom dedykowano usługi, których czas realizacji nie był krótszy niż 3 miesiące. Łącznie w 2024 r. w ramach IPUS przyjęto 47 wniosków. Rodziny korzystały z mobilnych usług fryzjerskich, dogoterapii dla dzieci i młodzieży oraz z grupy wsparcia dla rodziców/opiekunów dzieci z niepełnosprawnościami.¹²

Również na 2025 r. Centrum Usług Społecznych w Tarnowie przygotowało dla rodzin szeroki wachlarz wsparcia w postaci usług społecznych, które zostały określone w Programie Usług Społecznych dla mieszkańców Gminy Miasta Tarnowa „Od potrzeb do realizacji – edycja 2025-2026”¹³. Do czerwca 2025 r. dzieci i młodzież mogły skorzystać z indywidualnych zajęć usprawniająco-rozwojowych z elementami integracji

¹¹ Tamże, s. 3.

¹² Sprawozdania z realizacji usług społecznych w ramach Indywidualnych Planów Usług Społecznych oraz Arkusz kwalifikacji za I i II półrocze 2024 r.

¹³ Tamże s. 5.

sensorycznej, dogoterapii, hipoterapii, a także z indywidualnego poradnictwa pedagogicznego. Dużą popularnością w równym stopniu cieszyły się zarówno dogoterapia, hipoterapia, jak i zajęcia sensoryczne. Z usług dedykowanych całym rodzinom we wspomnianym okresie 2025 r. mieszkańcy korzystali z indywidualnego poradnictwa pedagogicznego, psychologicznego i hipoterapii. Największą popularnością cieszyły się mobilne usługi porządkowe, podologiczne oraz fryzjerskie dla starszych i niepełnosprawnych członków rodzin. Wszystkie działania dedykowane rodzinom w ramach Programów Usług Społecznych miały na celu poprawę ich codziennego funkcjonowania, rozwój oraz wzmocnienie kondycji psychofizycznej, tak by mieszkańcy Tarnowa mogli pełniej realizować się każdego dnia.

Wyniki ankiet oceniających jakość świadczonych usług pokazują bardzo wysokie zadowolenie mieszkańców:

- 1) 84,8% osób było bardzo zadowolonych z otrzymanego wsparcia,
- 2) 85,4% oceniło bardzo dobrze kompetencje osób realizujących usługi,
- 3) 85,8% uczestników pozytywnie oceniło dostępność usług społecznych w stosunku do potrzeb lokalnej społeczności.

Tak wysokie wyniki potwierdzają, że działania CUS skutecznie odpowiadają na oczekiwania mieszkańców i stanowią istotne wsparcie w budowaniu jakości życia w Tarnowie.

Usługi określone w Programie Usług Społecznych dla mieszkańców Gminy Miasta Tarnowa na 2024 rok „Od potrzeb do realizacji”¹⁴ realizowane były we współpracy z organizacjami sektora ekonomii społecznej, które mają doświadczenie w świadczeniu podobnych usług. Podmioty te stanowiły także kanał łączący samorząd z mieszkańcami, ponieważ znajdują się blisko społeczności lokalnej, przez co dostrzegają jej szczególne potrzeby i przekazują te informacje do odpowiednich instytucji, z którymi ściśle współpracują. Posiadają również spore zasoby ludzkie, rzeczowe i organizacyjne, których samorząd nie byłby w stanie zapewnić przy realizacji usług społecznych. Dzięki temu oferta usług skierowana do tarnowskich rodzin była dużo szersza, a realizowane zadanie bardziej skuteczne.¹⁵

Poniżej szczegółowo omówiono trzy kluczowe problemy, z którymi mierzą się tarnowskie rodziny – przemoc, problemy alkoholowe oraz bezrobocie. Zjawiska te w dużym stopniu wpływają na kondycję emocjonalną, społeczną i ekonomiczną wszystkich członków rodzin. Zostały one wyraźnie zasygnalizowane w przytoczonych badaniach przeprowadzonych wśród tarnowian, jako jedno z najbardziej dotkliwych i wymagających szczególnej uwagi.

Zjawisko przemocy

Przemoc domowa pozostaje jednym z najpoważniejszych problemów społecznych dotyczących mieszkańców Tarnowa. Mimo podejmowanych działań profilaktycznych i interwencyjnych liczba ujawnianych przypadków wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie, a zjawisko przemocy domowej stanowi jeden z istotnych problemów diagnozowanych w Tarnowie. Dane potwierdzają, że zjawisko to dotyczy zarówno osób dorosłych, jak i dzieci, niosąc ze sobą poważne konsekwencje psychiczne, emocjonalne i społeczne. W dalszym ciągu liczba zakładanych „Niebieskich Kart”, które wpływają do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego w Tarnowie, jest wysoka. Ujawniane każdego roku nowe przypadki przemocy domowej są efektem zwiększonej świadomości mieszkańców Miasta. Od kilku lat w Mieście w skali roku prowadzonych jest około 300 procedur „Niebieskich Kart”. W 2023 r. do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego w Tarnowie wpłynęło 257 dokumentów, na podstawie których zostały wszczęte procedury, natomiast w 2024 r. liczba ta osiągnęła już wartość 282. W dalszym ciągu odnotowuje się liczne przypadki przemocy, której ofiarą padają dzieci i młodzież do 18. roku życia. W 2024 r. liczba małoletnich osób doświadczających przemocy

¹⁴ Przyjęty uchwałą Nr XCVI/904/2023 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 14 grudnia 2023 r. (Dz. Urz. Woj. Małop. poz. 9056).

¹⁵ Informacja z realizacji Programu Usług Społecznych dla Mieszkańców Gminy Miasta Tarnowa na 2024 rok pn. „Od potrzeb do realizacji”.

domowej, objętych działaniami w ramach „Niebieskich Kart”, wynosiła 213. Osoby objęte procedurą Niebieskich Kart mogą liczyć na bogatą ofertę pomocy i dostęp do specjalistów w postaci: pomocy psychologicznej, pomocy prawnej, socjalnej, w formie pracy socjalnej, pomocy w formie asystenta rodziny, a także dostępu do uczestnictwa w licznych warsztatach i treningach zwiększających kompetencje wychowawcze.¹⁶

Z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców miasta Tarnowa w 2022 r. na potrzeby „Diagnozy lokalnych problemów społecznych mieszkańców miasta Tarnowa” wynika, że 13% dorosłych mieszkańców Tarnowa doświadczyło przemocy domowej, najwięcej osób w wieku 26-45 lat (16%). Aż 18% badanych zna w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy w swojej rodzinie. 7% respondentów przyznało, że problem przemocy występuje w ich rodzinie. Znacznie poważniej sytuacja wygląda wśród dzieci i młodzieży. Aż 42% ankietowanych uczniów szkół podstawowych przyznało, że doświadczyło już przemocy rówieśniczej. Jeśli chodzi o szkoły ponadpodstawowe, było to 40%. Blisko 20% badanych uczniów ze szkół podstawowych zna w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy w swojej rodzinie. W przypadku szkół ponadpodstawowych wskaźnik ten wynosi 15%. Jeśli chodzi o przemoc domową, 12% dzieci ze szkół podstawowych przyznało, że doznało przemocy w swoim domu, natomiast o 2% więcej uczniów szkół ponadpodstawowych doświadczyło już przemocy domowej. Do stosowania przemocy wobec innych osób przyznało się 21% uczniów podstawówek i 18% uczniów szkół ponadpodstawowych. Dzieci i młodzież doświadczają też na co dzień przykrych zachowań w Internecie. W przypadku szkół podstawowych było to 33%, natomiast w przypadku szkół ponadpodstawowych 36%.

Pod pojęciem przemocy dzieci i młodzież ze szkół podstawowych rozumieją najczęściej bicie (89%), szarpanie (62%) oraz stosowanie gróźb (61%), wyzywanie (47%) i ośmieszanie (40%). Wśród innych odpowiedzi dzieci wskazują: wulgaryzmy, stalkerowanie, gwałt, przeklinanie czy znęcanie się psychiczne nad kimś. Analogiczne w podobnej ankiecie wzięli udział uczniowie szkół ponadpodstawowych. Z pojęciem przemocy młodzież wiąże najczęściej bicie (95%), groźby (72%), szarpanie (69%), wyzywanie (66%), a także ośmieszanie (61%) i zabieranie pieniędzy (54%). Dalej w kolejności pojawiają się: przemoc psychiczna, obgadywanie i ubliżanie.

Dorośli mieszkańcy Tarnowa zjawisko przemocy najczęściej wiążą z biciem (84%) oraz groźbami i straszeniem (75%). 68% z przemocą kojarzy doświadczanie wymuszonych zachowań seksualnych. Na zmuszanie do oddawania pieniędzy wskazało 62% respondentów. 18% dorosłych osób wskazało, że zna kogoś w swoim otoczeniu, kto doświadcza przemocy w rodzinie. Problem przemocy w rodzinie występuje najczęściej wśród osób w wieku 19-25 lat (15%). Najwięcej osób, bo 33%, wskazuje, że problem przemocy w rodzinach związany jest z piciem alkoholu, natomiast 23% wskazuje na zażywanie narkotyków. 13% badanych dorosłych wskazuje, że byli ofiarą przemocy. Najczęściej była to przemoc psychiczna (79%), dalej w kolejności znalazły się fizyczna (55%), ekonomiczna (24%) i seksualna (15%). Najwięcej osób doznało przemocy ze strony rodziców (41%) oraz partnerów/partnerek (36%). Osoby stosujące przemoc przyznają, że najczęściej kierują ją wobec dzieci (64%), 16% wobec partnera/partnerki i podobnie wobec rodzeństwa. Najczęściej osoby dorosłe stosują w kolejności: przemoc psychiczną (60%), fizyczną (40%) i seksualną (12%). Ankietowani tarnowianie wskazują również, że w przypadku doświadczania przemocy najchętniej zwróciliby się o pomoc do psychologa.

¹⁶ Por. „Sprawozdanie z realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej dla Gminy Miasta Tarnowa za 2024 rok”. S. 31, 32.

Problemy alkoholowe¹⁷

Z roku na rok nadużywanie alkoholu wśród mieszkańców Tarnowa staje się coraz bardziej widocznym problemem, obejmując zarówno osoby dorosłe, jak i młodzież. Dane z CUS i lokalnych instytucji zajmujących się problemem alkoholowym wskazują na rosnącą liczbę osób nadużywających alkoholu i korzystających z pomocy terapeutycznej oraz interwencji służb w stanie nietrzeźwości. Niepokojące są również wyniki badań ankietowych, które potwierdzają społeczną akceptację dla spożywania alkoholu i wczesne inicjacje alkoholowe wśród uczniów. Sytuacja ta podkreśla potrzebę konsekwentnych działań profilaktycznych, edukacyjnych i terapeutycznych mających na celu ograniczenie skali zjawiska i ochronę zdrowia publicznego mieszkańców miasta.

Do Ośrodka Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia Szpitala Wojewódzkiego im. Św. Łukasza w Tarnowie w 2024 r. zgłosiło 366 osób, w tym do Poradni Leczenia Uzależnień i Współuzależnień Ośrodka - 287 osób, do Oddziału Dziennego – 46 osób, do Oddziału Stacjonarnego – 33 osoby. Zgłaszający się do Ośrodka pacjenci uczestniczyli w terapii grupowej i indywidualnej, ponadto objęci byli opieką lekarską i pielęgniarzką.

W 2024 r. liczba osób uzależnionych, którym udzielono świadczeń pieniężnych oraz rzeczowych, sięgnęła 225 (w tym: zasiłki stałe, zasiłki okresowe, celowe), natomiast aż 252 osobom udzielono informacji o możliwości leczenia odwykowego.

Problem mieszkańców Tarnowa z alkoholem jest widoczny również w statystykach policyjnych i Straży Miejskiej w Tarnowie. W 2024 r. w wyniku kontroli drogowych ujawniono aż 558 nietrzeźwych kierowców, natomiast Straż Miejska podjęła 1 282 interwencje w stosunku do osób spożywających alkohol.

Z ankiet przeprowadzonych w 2022 r. na potrzeby "Diagnozy lokalnych problemów społecznych mieszkańców miasta Tarnowa" wynika, że 58% respondowanych dorosłych mieszkańców Tarnowa spożywa alkohol (najwięcej osób w wieku 26-45 lat – 65%). Aż 17% respondentów uważa, że alkohol jest nieszkodliwy lub w małym stopniu szkodliwy dla zdrowia (tego zdania jest najwięcej osób w wieku 19-25 lat – 35%). 24% uczestników badania przyznaje, że w ich rodzinach są przypadki nadużywania alkoholu (najwięcej osoby w wieku 26-45 lat – 29%).

20% uczniów szkół podstawowych przyznaje, że spożywało już alkohol, natomiast aż co drugi uczeń szkoły ponadpodstawowej pił już alkohol. Dzieci i młodzież przyznają, że są nakłanianie do picia alkoholu, wśród uczniów szkół ponadpodstawowych jest to 42%, w przypadku podstawówek 12%. Najczęściej osobom nieletnim kupują alkohol starsi koledzy. W przypadku uczniów szkół podstawowych 12% dzieci wskazało, że ktoś je już namawiał do wypicia alkoholu. Wśród osób namawiających ich do wypicia alkoholu są najczęściej koledzy (64%). Co piąty uczeń z grona badanych dzieci wskazuje, że pił już alkohol. Zdecydowana większość uczniów szkół podstawowych, która próbowała już alkoholu, przyznała, że rodzice wiedzą, że taka sytuacja miała miejsce (77%). Co niepokoi w wynikach ankiety, to to, że blisko połowa rodziców ankietowanych dzieci nie zareagowała na to, że ich dziecko piło alkohol (48%). W przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych aż 42% przyznaje, że ktoś już namawiał ich do wypicia alkoholu. Najczęściej młodzież do picia alkoholu namawiają rówieśnicy (92%). Połowa ankietowanej młodzieży wskazuje, że miała już do czynienia z alkoholem. Młodzi ludzie, którzy pili już alkohol, przyznają, że rodzice wiedzą o tym (75%). Blisko połowa ankietowanej młodzieży oświadczyła, że rodzice przeprowadzili z nimi rozmowę o problemie (44%). Większość badanej młodzieży mówi, że alkohol kupują im starsi koledzy (47%). 12% młodzieży twierdzi, że ktoś w ich najbliższej rodzinie nadużywa alkoholu.

¹⁷ Dane pochodzą z Gminnego Programu Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Tarnowa na lata 2023-2026 oraz Raportu z wykonania w 2024 roku „Gminnego Programu Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Tarnowa na lata 2023-2026”.

Bezrobocie

Analizując kondycję rodzin w Tarnowie, trudno pominąć jedno z kluczowych wyzwań społecznych – problem braku pracy. Choć w ostatnich latach sytuacja na rynku pracy stopniowo się stabilizuje, utrata pracy wciąż dla wielu tarnowian oznacza nie tylko pogorszenie sytuacji finansowej, ale i psychicznej oraz społecznej. Brak stabilnego źródła dochodu często zmusza rodziny do rezygnacji z planów, ograniczenia wydatków, a nierzadko prowadzi również do napięć w relacjach domowych. Długotrwałe bezrobocie pogłębia zjawisko ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Na koniec grudnia 2024 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnowie (PUP) zarejestrowane były 2 134 osoby bezrobotne z terenu miasta Tarnowa, to o 1,5% więcej niż rok wcześniej. Zasiłek dla bezrobotnych pobierało jedynie 213 osób, natomiast w grupie długotrwale bezrobotnych znalazło się 1 111 tarnowian. Najlichnieszą grupę osób bez pracy stanowiły osoby w wieku 35-44 (569), dalej w kolejności: 45-54 (494) i 25-34 (448). Wśród beneficjentów pomocy społecznej wskaźnik bezrobocia w 2024 r. wyniósł 39,6%.

W 2024 r. w Tarnowie odnotowano dwie fale zwolnień grupowych, które znacząco wpłynęły na lokalny rynek pracy, przyczyniając się do wzrostu liczby osób rejestrujących się w PUP - o 112 więcej niż w 2023 r.

Konflikt zbrojny w Ukrainie sprawił, że coraz więcej obywateli tego kraju szukało w Tarnowie bezpieczeństwa i pracy. Od początku wojny do końca 2024 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnowie zarejestrowano 1 042 obywateli Ukrainy jako osoby bezrobotne lub poszukujące pracy, a na koniec roku 91 osób nadal posiadało taki status.

W 2024 r. bezrobotni do 30. roku życia stanowili 20,1% ogółu, a ich liczba wzrosła jedynie nieznacznie, o 12 osób w porównaniu do 2023 r. Warto jednak zauważyć, że bezrobocie wśród osób z wyższym wykształceniem wciąż pozostaje widoczne – stanowią oni 23,5% wszystkich bezrobotnych, co oznacza wzrost o 40 osób w porównaniu do 2023 r. Niepokojąco natomiast przedstawia się sytuacja osób długotrwale bezrobotnych, które stanowią ponad połowę (52,1%) wszystkich zarejestrowanych, co oznacza wzrost o 3,8% w stosunku do 2023 r. Jednocześnie liczba bezrobotnych niepełnosprawnych spadła o 41 osób, a w grupie powyżej 50. roku życia – o 22 osoby.

Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Tarnowie pokazują, że od czerwca do września 2025 r. liczba bezrobotnych w Tarnowie systematycznie rosła, osiągając na koniec września 2 535 osób, czyli o 401 więcej niż w grudniu 2024 r. W strukturze bezrobocia w Tarnowie na koniec września 2025 r. osoby do 30. roku życia stanowiły 562 osoby (22,2% ogółu), osoby powyżej 50. roku życia – 691 osób (27,3%). Najlichnieszą grupę stanowiły osoby długotrwale bezrobotne, na koniec września było ich w Tarnowie 1 205, co daje 47,5% ogółu bezrobotnych Tarnowa.

We wrześniu 2025 r. do PUP wpłynęło 358 ofert pracy i aktywizacji zawodowej, czyli aż o 317 mniej niż rok wcześniej w tym okresie. Od początku 2025 r. zgłoszono łącznie 4 211 miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej, co oznacza spadek o 2 364 miejsca w porównaniu do analogicznego okresu 2024 r. Spadek ten spowodowany był przede wszystkim mniejszą liczbą ofert niesubsydiowanych (spadek o 41,1%) oraz spadkiem liczby ofert subsydiowanych o 15,3%.

Obraz lokalnego rynku pracy pokazuje, że choć Tarnów utrzymuje jedną z najniższych stóp bezrobocia od dekad, wciąż nie brakuje wyzwań – szczególnie w obszarze aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych. Stabilność zatrudnienia i rozwój lokalnego rynku pracy pozostają więc kluczowymi priorytetami w polityce wsparcia tarnowskich rodzin na lata 2026–2028.

4. Zasoby Gminy Miasta Tarnowa w zakresie wspierania rodziny

Rodzina to serce każdej społeczności – miejsce, w którym rodzi się poczucie bezpieczeństwa, odpowiedzialności i wzajemnego wsparcia. To właśnie od kondycji rodzin zależy w dużej mierze jakość życia całej wspólnoty lokalnej. Dlatego Tarnów od lat konsekwentnie inwestuje w rozwój systemu wsparcia, który pomaga rodzinom w codziennym funkcjonowaniu, wzmacnia ich potencjał i buduje przestrzeń do rozwoju.

Współpraca instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz środowisk lokalnych sprawia, że pomoc ma w Mieście realny, ludzki wymiar – bliski mieszkańcom i dopasowany do ich potrzeb. Na ten system składa się szeroka sieć placówek, programów i projektów, które wspólnie tworzą solidne zaplecze wsparcia dla tarnowskich rodzin – od pomocy społecznej, przez ochronę zdrowia, po edukację, kulturę i sport. W niniejszym rozdziale przedstawiono bogactwo zasobów Gminy Miasta Tarnowa, które tworzą ten system w praktyce. Omówione zostały zarówno instytucjonalne jednostki polityki społecznej i projekty realizowane w tym zakresie, jak i działania podejmowane w obszarach ochrony zdrowia, edukacji, kultury oraz sportu. Wskazano także podmioty, które poprzez swoją działalność codziennie przyczyniają się do budowania przyjaznego i otwartego Tarnowa – miasta, które stawia rodzinę w centrum swojej polityki społecznej.

Zasoby instytucjonalne jednostek polityki społecznej oraz projekty realizowane w zakresie wspierania rodziny

Centrum Usług Społecznych w Tarnowie

CUS realizuje zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Pełni kluczową rolę w systemie lokalnego wsparcia rodzin. Jego zadaniem jest organizowanie i koordynowanie usług społecznych dostosowanych do aktualnych potrzeb mieszkańców. CUS wspiera rodziny zarówno w znaczeniu finansowym, jak i społecznym – poprzez działania poprawiające jakość życia mieszkańców. To liczne świadczenia pieniężne i niepieniężne, zasiłki, dodatki, refundacje, dotacje. Współpracuje również z organizacjami pozarządowymi, by poszerzyć swoją ofertę skierowaną do tarnowian. To także wdrażanie wielu projektów zewnętrznych i pozyskiwanie środków finansowych na działania skierowane do całych rodzin. CUS sprawuje też nadzór nad jednostkami organizacyjnymi Gminy Miasta Tarnowa. Prowadzi także własne placówki dla dzieci i młodzieży oraz seniorów.

Wspieranie rodziny stanowi jeden z kluczowych obszarów działalności CUS. Celem podejmowanych działań jest wzmocnienie rodzin w ich naturalnym środowisku, tak aby mogły samodzielnie i odpowiedzialnie pełnić swoje funkcje opiekuńcze, wychowawcze i społeczne.

W obszarze wspierania rodziny CUS dysponuje wykwalifikowaną i zaangażowaną kadrą, realizującą zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W strukturze CUS zatrudnieni są m.in.:

- 1) pracownicy socjalni – pracujący z rodzinami przeżywającymi trudności w realizowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, diagnozujący sytuację rodzin oraz inicjujący działania pomocowe,
- 2) asystenci rodziny – współpracujący z rodzinami, które po przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz analizie sytuacji przez pracownika socjalnego zostały objęte wsparciem; asystenci towarzyszą rodzinom w procesie wychodzenia z kryzysu, pomagają w rozwiązywaniu problemów dnia codziennego oraz wzmacniają kompetencje wychowawcze,
- 3) psychologowie – prowadzący konsultacje, poradnictwo oraz wsparcie emocjonalne, pomagający w rozwiązywaniu problemów rodzinnych i indywidualnych,
- 4) radcy prawni – świadczący pomoc prawną, w tym z zakresu prawa rodzinnego,
- 5) pedagog oraz certyfikowany terapeuta leczenia uzależnień – udzielający wsparcia pedagogicznego i terapeutycznego, zwłaszcza w obszarze uzależnień i współuzależnienia.

Rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych CUS zapewnia kompleksowe wsparcie, które obejmuje w szczególności:

- 1) analizę sytuacji rodzinnej i środowiskowej oraz identyfikację przyczyn kryzysu,
- 2) wzmocnienie roli i funkcji rodziny,
- 3) rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych,
- 4) podnoszenie świadomości w zakresie planowania i organizacji życia rodzinnego,

	5) pomoc w integracji i odbudowie więzi rodzinnych, 6) przeciwdziałanie marginalizacji oraz degradacji społecznej, 7) dążenie do reintegracji rodziny. Wspieranie rodziny realizowane jest poprzez indywidualną pracę z rodziną i jej poszczególnymi członkami. Warunkiem skuteczności podejmowanych działań jest prowadzenie ich za zgodą i przy aktywnym udziale rodziny, z uwzględnieniem jej zasobów własnych oraz możliwości uzyskania wsparcia ze źródeł zewnętrznych. Dzięki kompleksowemu i skoordynowanemu podejściu CUS dąży do tego, aby każda rodzina mogła odzyskać równowagę, poczucie bezpieczeństwa oraz zdolność do samodzielnego funkcjonowania. W efekcie podejmowanych działań wzmacniane są więzi rodzinne, a rodziny zyskują realną szansę na trwałą poprawę jakości życia i wychodzenie z trudnych sytuacji życiowych.
Mieszkalnictwo	W 2024 r. Gmina Miasta Tarnowa dysponowała 2 478 mieszkaniami komunalnymi, w tym 144 przeznaczonymi do najmu socjalnego. W 2024 r. kontynuowano wynajem lokali za remont. W X edycji miejskiego programu „mieszkanie za remont” liczba pustostanów do remontu obejmowała 19 lokali. W ramach Społecznej Agencji Najmu GMT przekazała do dzierżawy 7 pustostanów rodzinom.
Placówki opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat	Na koniec 2024 r. w Tarnowie funkcjonowało 12 żłobków, w tym 6 publicznych i 6 niepublicznych. Liczba miejsc w tarnowskich żłobkach: 644 (w tym: żłobki publiczne 475, niepubliczne 169). Uczęszczało do nich w 2024 r. 607 dzieci, w tym do publicznych: 471 i do niepublicznych: 136.
Placówki wsparcia dziennego	W Tarnowie w 2024 r. funkcjonowały 4 placówki wsparcia dziennego, w tym: 2 placówki w formie specjalistycznej, których prowadzenie Gmina Miasta Tarnowa zleciła organizacjom pozarządowym, w tym: Siemacha Spot Tarnów i Katolickie Centrum Edukacji Kana, oraz 1 placówka typu opiekuńczo-podwórkowego: Akademia Aktywności (prowadzona w strukturach CUS), a także 1 placówka MobilEduPark prowadzona przez Kongregację Oratorium św. Filipa Neri w Tarnowie. Liczba miejsc w placówkach: 216. Z oferty placówek w 2024 r. skorzystało w sumie 327 dzieci. Placówki organizowały czas dzieciom po zajęciach szkolnych oraz udzielały im pomocy specjalistycznej.
Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Osób Doznających Przemocy Domowej	TOIKiWODPD pomaga rodzicom, dzieci i młodzieży w odzyskaniu dobrej kondycji psychicznej i wyjściu z sytuacji kryzysowych, pomaga również osobom doznającym przemocy domowej. W 2024 r. ze wsparcia ośrodka skorzystało 1 097 osób. W 2024 r. placówka realizowała następujące zadania: 1. Ośrodka Interwencji Kryzysowej (OIK), który działał całodobowo i w ramach którego udzielana była bezpłatna pomoc prawna, psychologiczna i socjalna osobom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych (np. żałoba, kryzys samobójczy, rozwód, trudne relacje rodzinne, problemy wychowawcze, traumatyczne zdarzenia itp.). Ośrodek świadczył wsparcie osobiste, telefoniczne, mailowe. W uzasadnionych przypadkach udzielał schronienia do 3 miesięcy. Dysponował 4

	miejscami. 2. Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej (SOWdODPD), który realizował całodobową, bezpłatną pomoc specjalistyczną wobec osób doznających przemocy (dzieci, dorosłych), świadków przemocy oraz poszukujących informacji na temat zjawisk i sposobów przeciwdziałania przemocy domowej. Dyżury pełnili psycholodzy, pedagodzy, pracownicy socjalni, specjalista pracy z rodziną, prawnik. W sytuacji zagrożenia zapewniał: schronienie całodobowe - 20 miejsc. Ponadto prowadził grupę wsparcia dla osób doznających przemocy; opracowywał i realizował program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc. Opracowano także program psychologiczno-terapeutyczny. 3. TOIKiWODPD prowadził grupę socjoterapeutyczną dla dzieci. 4. Na podstawie postanowień sądów na terenie ośrodka odbywały się spotkania rodziców z mieszkającymi z drugim rodzicem dziećmi. 5. Pracownicy przyjmowali także połączenia z numeru 112 (Centrum Powiadamiania Ratunkowego), które były przekierowywane do ośrodka. Problemy najczęściej zgłaszane do ośrodka przez osoby potrzebujące pomocy w 2024 r. to: przemoc, choroby, zaburzenia psychiczne, handel ludźmi, trudności wychowawcze, rozwód, utrata, rozstanie, zdrada, uzależnienia i współuzależnienia, wykorzystanie seksualne, konflikty rodzinne, kryzysy małżeńskie, depresja, myśli samobójcze, trudności finansowe, kryzys wartości, bezdomność, wypalenie zawodowe, brak pracy, brak wiedzy o instytucjach, procedurach i zasadach udzielania pomocy, brak wiedzy prawnej, problemy zdrowotne, utrata dobytku.
Zespół Interdyscyplinarny w Tarnowie	Zespół realizuje zadania określone w „Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miasta Tarnowa na lata 2023-2026”. W 2024 r. odbyło się 54 spotkania Zespołu Interdyscyplinarnego. Do Przewodniczącego Zespołu wpłynęło łącznie 282 Niebieskie Karty, w tym 40 założone przez pracowników socjalnych oraz 242 założone przez inne instytucje. W ramach prowadzonej procedury Niebieskiej Karty odbyło się 1 298 spotkań grup diagnostyczno-pomocowych, których rolą było podejmowanie skutecznych działań zmierzających do rozwiązania problemu przemocy. W 2024 r. pracownicy socjalni CUS monitorowali łącznie 370 rodzin. 30 osób zostało objętych wsparciem psychologicznym.
Miejski Punkt Konsultacyjny Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Dyżurujący w punkcie specjaliści z zakresu terapii uzależnień i prawa oferują mieszkańcom miasta następujące formy pomocy: udzielają porad w zakresie uzależnienia od alkoholu i innych środków psychoaktywnych, świadczą pomoc terapeutyczną, udzielają wsparcia po odbytych leczeniach, wskazują placówki, w których można podjąć leczenie odwykowe, świadczą pomoc prawną z zakresu prawa rodzinnego, prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, ochrony przed przemocą, pomagają

	w przygotowaniu pism procesowych. Łącznie w 2024 r. udzielono 232 porady, w tym 193 prawne i 39 porad z zakresu terapii uzależnień.
Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	W 2024 r. odbyło się 50 posiedzeń zespołów Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w trakcie których rozpatrywano wnioski o wydanie postanowienia o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu osób nadużywających alkohol. W czasie posiedzeń prowadzone są rozmowy motywujące do podjęcia leczenia odwykowego. Łączna liczba wniosków, które wpłynęły w 2024 r. o podjęcie przez Komisję czynności zmierzających do orzeczenia obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu, wyniosła 128. Liczba wniosków skierowanych do sądu w celu wydania postanowienia o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu wyniosła 14.¹⁸
Poradnictwo specjalistyczne i interwencja kryzysowa CUS	Wsparcie rodzin niepełnych i wielodzietnych przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez szeroko dostępną informację, poradnictwo specjalistyczne i wsparcie pracownika socjalnego. Pomoc rodzinom zagrożonym różnymi rodzajami patologii społecznej i przestępczości, specjalistyczne poradnictwo i wsparcie osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc. Liczba rodzin korzystających w 2024 r. z pomocy w formie pracy socjalnej CUS: 116, liczba rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi, które korzystały z poradnictwa specjalistycznego CUS: 26.
Nieodpłatna pomoc prawna	Przez cały 2024 r. funkcjonowania łącznie udzielono 1 932 darmowe porady prawne. Zainteresowani najczęściej zgłaszali się po pomoc z zakresu prawa cywilnego (1 123 porady), prawa rodzinnego (360 porad) oraz prawa karnego (161 porad). Pozostałe konsultacje dotyczyły porad z dziedziny prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, podatkowego czy spraw z zakresu działalności gospodarczej. Nieodpłatna pomoc prawna była realizowana przez Urząd Miasta Tarnowa.
Ośrodki wsparcia i inne placówki	Ośrodki wsparcia i placówki działające w Tarnowie to miejsca, które każdego dnia realnie wspierają rodziny, odciążając je w codziennej opiece nad osobami starszymi i z niepełnosprawnościami. To przestrzeń troski, aktywizacji i rozwoju, gdzie osoby potrzebujące wsparcia wzmacniają samodzielność i są aktywizowane, a bliscy zyskują poczucie bezpieczeństwa i potrzebne wytchnienie. Wśród tych placówek są: 1. Środowiskowy Dom Samopomocy typu B dla niepełnosprawnych intelektualnie im. Św. Kingi, al. Matki Bożej Fatimskiej 6.

¹⁸ Raport wykonania w 2024 r. „Gminnego Programu Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Tarnowa na lata 2023-2026”.

	2. Środowiskowy Dom Samopomocy typu A i C „Zielona Przystań”, ul. Piotra Skargi 29. 3. Subregionalne Centrum Wsparcia Opiekunów Nieformalnych dla Osób Niesamodzielných Bezpieczna Przystań, ul. Sanguszków 28A. 4. Centrum Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej – Zakład Aktywności Zawodowej „Słoneczne Wzgórze”, ul. Sanguszków 28A. 5. Warsztaty Terapii Zajęciowej prowadzone przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Tarnowie, ul. Ostrofskich 5B. 6. Warsztat Terapii Zajęciowej im. Jana Pawła II prowadzony przez Fundację Rozwoju Edukacji, Pracy, Integracji, ul. Hodowlana 6. 7. Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Tarnowie - jednostkę organizacyjną Gminy Miasta Tarnowa, ul. Klikowska 190. 8. Mieszkanie wspomagane dla niepełnosprawnych intelektualnie kobiet. 9. Mieszkanie wspomagane dla niepełnosprawnych intelektualnie mężczyzn. 10. Mieszkanie treningowe dla osób usamodzielnianych. Mieszkania wspomagane i treningowe prowadzi Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną – Koło w Tarnowie.
Karta Tarnowskiej Rodziny i Karta Dużej Rodziny	Karta Tarnowskiej Rodziny (KTR) adresowana jest do tarnowskich rodzin wielodzietnych posiadających minimum troje dzieci w wieku do 18. roku życia lub do 24 lat, w przypadku gdy dziecko uczy się lub studiuje. Posiadanie karty uprawnia rodziny do wielu zniżek zarówno w sklepach, jak i obiektach kultury, sportu, a także w komunikacji miejskiej. W 2024 r. posiadacze KTR korzystali najczęściej ze zniżek w obiektach sportowych oraz w autobusach miejskich. Liczba wydanych KTR w 2024 r.: 3 874. Karta Dużej Rodziny (KDR) ma zasięg ogólnopolski i uprawnia posiadaczy do zniżek zarówno w sklepach, instytucjach kulturalnych, sportowych, na stacjach benzynowych, jak również w pociągach i autobusach. To także od 50 do 75% niższa opłata przy wyrobieniu paszportu i bezpłatny wstęp do parków narodowych. W 2024 r. posiadacze karty korzystali najczęściej ze zwolnienia z połowy opłaty za śmieci. Liczba wydanych KDR w 2024 r.: 1 287.
Zasoby i zadania kierowane do rodzin realizowane w obszarze ochrony zdrowia	
Publiczne i niepubliczne podmioty lecznicze	Na terenie Tarnowa w 2024 r. funkcjonowało łącznie 115 podmiotów wykonujących działalność leczniczą, w tym 3, dla których GMT była organem założycielskim. W 2024 r. świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej na terenie Tarnowa udzielało 26 podmiotów leczniczych.

Klub Zdrowej Mamy i Dziecka	Funkcjonował w 2024 r. w ramach budżetu obywatelskiego. Jego działania skierowane były do kobiet w ciąży, rodziców i dzieci poprzez umożliwienie im udziału w licznych warsztatach edukacyjnych, zdrowotnych, profilaktycznych i rozwojowych prowadzonych przez specjalistów. To również grupy wsparcia, wsparcie psychologiczne. Na realizację zadania w 2024 r. przyznano środki w wysokości 350 000 zł. Łącznie z zajęć skorzystało 720 osób, w tym 507 dzieci i 213 rodziców.
Program leczenia niepłodności	W 2024 r. do tarnowskiego programu zostało zakwalifikowanych 8 par, z czego 6 z nich zakończyło procedurę zapłodnienia pozaustrojowego dofinansowaną z budżetu GMT. W 2024 r. urodziło się dwoje dzieci, a łącznie od początku programu na świat przyszło 7 dzieci wśród par uczestniczących w programie (2023 r. – 5 dzieci). W 2024 r. na realizację programu wydatkowano 36 409 zł. Od 2022 r. w programie udział wzięło 29 par. Całkowita kwota poniesionych wydatków od początku realizacji projektu wyniosła na koniec 2024 r.: 121 405 zł. W 2025 r. program jest kontynuowany i potrwa do końca 2026 r.
Podmioty realizujące zadania kierowane do rodzin w obszarze edukacji	
Szkoły	Na koniec roku szkolnego 2023/2024 w Tarnowie funkcjonowało 14 szkół podstawowych, 7 liceów ogólnokształcących, 11 zespołów szkół, 3 szkoły specjalne, które były prowadzone przez Gminę Miasta Tarnowa. W roku szkolnym 2023/2024 w tarnowskich szkołach uczyło się 20 275 uczniów. Zatrudnionych było 2 896 nauczycieli.
Przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach	Na koniec roku szkolnego 2023/2024 w Tarnowie funkcjonowało 24 przedszkola publiczne i 24 niepubliczne. Liczba miejsc w przedszkolach publicznych: 3 050, w niepublicznych 1 470. Do przedszkoli publicznych uczęszczało w 2024 r. 2 982 dzieci, do niepublicznych: 1 296.
Pałac Młodzieży	Placówka oświatowo-wychowawcza umożliwiająca rozwój zainteresowań i talentów dzieciom i młodzieży. Specyfika tej placówki to przenikanie i uzupełnianie działalności politechnicznej, artystycznej, naukowej i sportowej, co daje szansę na pełny rozwój młodego człowieka. Z oferty stałej 167 grup korzystało przez cały rok szkolny 2023/2024 około 1 800 dzieci i młodzieży, które uczestniczyły w około 2 500 form zajęć.
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	Placówka świadczy usługi w zakresie: diagnozy i terapii psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej, doradztwa zawodowego, orzecznictwa i wskazywania form kształcenia wspomagających rozwój dzieci i młodzieży oraz opiniowania. Pomocą są obejmowane dzieci od momentu urodzenia i młodzież do 25. roku życia. Dzieci i młodzież, a także rodzice i nauczyciele, mogą korzystać z pomocy psychologów, pedagogów, logopedów i doradców zawodowych. Liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w roku szkolnym 2023/2024:

	8 132.
Specjalistyczna Poradnia Profilaktyczno-Terapeutyczna	Działania poradni skierowane są głównie do uczniów, rodziców i nauczycieli w obszarze psychoterapii, poradnictwa, profilaktyki, edukacji i innych rodzajów terapii. Zespół specjalistów złożony był głównie z psychologów i pedagogów. Liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w roku szkolnym 2023/2024: 2 596.
Podmioty realizujące zadania kierowane do rodzin w obszarze kultury	
Tarnowskie Centrum Kultury	Zajmuje się koordynacją działalności kulturalnej w Mieście. Inicjuje i realizuje liczne imprezy kulturalne, a także przedsięwzięcia o charakterze kulturalnym i artystycznym. Tarnowskiemu Centrum Kultury (TCK) podlegają kino „Marzenie”, Amfiteatr Letni przy ul. Mikołaja Kopernika, a także Pasaż Odkryć i Osiedlowy Dom Kultury Westerplatte. Główne przedsięwzięcia organizowane przez TCK to: Tarnowska Nagroda Filmowa - Festiwal Wybranych Polskich Filmów Fabularnych (od 1986 r.) oraz m.in.: koncerty, kabarety, Pracownia Sztuki StudioArt, Pracownia Fotograficzna, pracownia artystyczna i warsztatowa, Galeria fotografii, Edukacja kulturalna, Letni festiwal bluesa - Był Sobie Blues, S.M.ROCK - Szkoła Muzyków Rockowych.
Miejska Biblioteka Publiczna im. Juliusza Słowackiego w Tarnowie	Oferuje swym czytelnikom blisko 350 tys. książek, czasopism, audiobooków, e-booków, kolekcji i zbiorów specjalnych. Z jej oferty skorzystało w 2024 r. ponad 20 tysięcy osób. W wydarzeniach organizowanych przez MBP wzięło udział 14 288 osób.
Teatr im. Ludwika Solskiego w Tarnowie	Teatr dramatyczny, który jest samorządową instytucją kulturalną w Mieście. Wystawia spektakle na trzech scenach: Duża Scena na 290 miejsc, Mała Scena na 100 miejsc i Scena Underground na 60 miejsc. Od 1995 r. Teatr jest głównym organizatorem corocznego, teatralnego Ogólnopolskiego Festiwalu Komедии Talia, z czego znany jest w całej Polsce, oraz festiwalu Mała Talia dla dzieci i młodzieży. Placówka realizuje spektakle dla całych rodzin. To także liczne projekty artystyczne w postaci m.in.: wystaw, koncertów, spotkań kulturalnych, warsztatów i widowisk dla różnych grup wiekowych.
Biuro Wystaw Artystycznych	To instytucja kultury miasta Tarnowa. Organizuje wiele wystaw i imprez artystycznych. Galeria zajmuje się prezentacją sztuki współczesnej, klasyki polskiej sztuki współczesnej, najciekawszych zjawisk sztuki polskiej ostatnich lat oraz tarnowskiego środowiska artystów. Każdej jesieni galeria organizuje znany w całym regionie interdyscyplinarny Festiwal Sztuki ArtFest.
Centrum Sztuki Mościce	Centrum Sztuki Mościce jest samorządową instytucją kultury Województwa Małopolskiego, której

	przedmiotem działania jest prowadzenie działalności kulturalnej. Centrum prowadzi również kino. Jest organizatorem licznych wydarzeń kulturalnych, w tym koncertów, spektakli, spotkań, warsztatów, wystaw i festiwali.
Muzeum Ziemi Tarnowskiej	Instytucja kultury województwa małopolskiego. Muzeum Ziemi Tarnowskiej posiada liczne oddziały i filie, w tym na terenie miasta: Muzeum Historii Tarnowa i Regionu, Ratusz - Galeria Sztuki Dawnej, Muzeum Etnograficzne, Galeria „Panorama”, Regionalne Centrum Edukacji o Pamięci.
Podmioty realizujące zadania kierowane do rodzin w obszarze sportu	
Miejskie obiekty sportowe	Tarnów dysponuje bogatą ofertą sportowo-rekreacyjną, która sprzyja aktywnemu spędzaniu czasu w gronie całej rodziny. Liczne obiekty i tereny rekreacyjne zachęcają do ruchu, zabawy i wspólnego dbania o zdrowie. Wśród obiektów są: 1. Park Wodny TOSiR – ul. Józefa Piłsudskiego 30. 2. Letni Park Wodny Mościce – ul. Romualda Traugutta 5A. 3. Pływalnia kryta MDS – ul. Romualda Traugutta 5A. 4. Pływalnia letnia Góra św. Marcina. 5. Arena Jaskółka Tarnów, ul. Romualda Traugutta 3B. 6. Hala sportowa im. Shihana Wiesława Gwizda, ul. Krupnicza 8A, 7. Miejski Dom Sportu, ul. Romualda Traugutta 5. 8. Stadion Sportowy TOSiR, ul. Józefa Piłsudskiego 32. 9. Boisko zadaszone o sztucznej nawierzchni, ul. Wojska Polskiego 14. 10. Zespół boisk sportowych ze sztuczną nawierzchnią, ul. Wojska Polskiego 14. 11. Boisko zadaszone o sztucznej nawierzchni, ul. Romualda Traugutta 5A. 12. Centrum Biegowe „Marcinka”, Góra św. Marcina. 13. Centrum Aktywnego Wypoczynku, al. Tarnowskich 1. 14. Centrum Wypoczynku i Rekreacji „Kantoria”, ul. Józefa Piłsudskiego. 15. Ściana wspinaczkowa – hala TOSiR – ul. Krupnicza 8A. 16. Centrum Odnowy Biologicznej w Arenie Jaskółka Tarnów, ul. Romualda Traugutta 3B. 17. Sauna w Centrum Odnowy biologicznej w Arenie Jaskółka Tarnów, ul. Romualda Traugutta 3B. 18. Sauny – hala TOSiR – ul. Krupnicza 8A. 19. Siłownia Centrum Odnowy Biologicznej w Arenie Jaskółka Tarnów, ul. Romualda Traugutta 3B. 20. Siłownia – Tereny rekreacyjne TOSiR – ul. Wojska Polskiego 14.

	21. Lodowisko zadaszone, Wojska Polskiego, ul. Wojska Polskiego 14.
22. Lodowisko zadaszone – ul. Romualda Traugutta 5A. |
|--|---|

5. Adresaci Programu

„Program Wspierania Rodziny w Gminie Miasta Tarnowa na lata 2026-2028” jest skierowany do wszystkich rodzin zamieszkujących na terenie miasta Tarnowa – bez względu na ich sytuację życiową czy status społeczny. W rozumieniu Programu przyjmuje się definicję rodziny zawartą w art. 6 pkt 14 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zgodnie z którą rodziną są „osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące”. Oznacza to, że rodziną może być każda grupa osób tworzących wspólnotę życia opartą na więzi, wzajemnej trosce i współodpowiedzialności, niezależnie od formalnych czy pokrewnych relacji.

Program ma charakter otwarty, inkluzywny i uniwersalny – wspiera wszystkie rodziny, zarówno te stabilne i dobrze funkcjonujące, jak i te, które w danym momencie potrzebują pomocy i wsparcia. Jego celem jest wzmacnianie rodzin jako podstawowej wspólnoty społecznej, budowanie ich potencjału, rozwijanie kompetencji wychowawczych oraz tworzenie warunków sprzyjających bliskości i bezpieczeństwu dzieci.

Szczególne działania kierowane będą do:

- 1) rodzin przeżywających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- 2) rodzin doświadczających kryzysów, przemocy lub ubóstwa,
- 3) rodziców samotnie wychowujących dzieci,
- 4) rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami,
- 5) dzieci i młodzieży wymagających wsparcia rozwojowego, edukacyjnego i emocjonalnego.

Jednocześnie Program obejmuje również działania profilaktyczne, edukacyjne i integracyjne adresowane do wszystkich tarnowskich rodzin – promujące aktywne, świadome i zaangażowane rodzicielstwo, wspólne spędzanie czasu oraz budowanie więzi międzypokoleniowych. Program ma służyć każdej rodzinie – tej, która potrzebuje wsparcia, i tej, która chce jeszcze lepiej funkcjonować, rozwijać się i współtworzyć silną, przyjazną społeczność miasta.

6. Analiza SWOT

Aby w sposób kompleksowy ocenić funkcjonowanie systemu wspierania rodzin w Gminie Miasta Tarnowa, przeprowadzono analizę SWOT. Pozwoliła ona na zidentyfikowanie kluczowych czynników wpływających na jego efektywność oraz określenie kierunków dalszego rozwoju.

Analiza ta stanowi syntetyczne zestawienie mocnych i słabych stron istniejącego systemu, a także szans i zagrożeń wynikających z jego otoczenia społecznego, gospodarczego i instytucjonalnego.

W szczególności:

- 1) mocne strony – to atuty i zasoby systemu wspierania rodzin, które stanowią jego fundament i mogą być wykorzystane do dalszego wzmacniania i rozwoju;
- 2) słabe strony – to czynniki ograniczające skuteczność działań, wskazujące obszary wymagające usprawnień;
- 3) szanse – to istniejące lub przewidywane zjawiska, procesy i trendy w otoczeniu systemu, które mogą sprzyjać pozytywnym zmianom;
- 4) zagrożenia – to zewnętrzne czynniki i tendencje mogące utrudniać lub hamować rozwój systemu wspierania rodzin.

Przeprowadzona analiza SWOT stanowi podstawę do formułowania wniosków i rekomendacji strategicznych, mających na celu wzmocnienie lokalnego systemu wsparcia rodzin w Tarnowie oraz zwiększenie jego skuteczności i spójności.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Dogłębna znajomość potrzeb i wyzwań lokalnej społeczności 2. Wysoki poziom zaufania społecznego do instytucji publicznych i organizacji wspierających rodzinę 3. Kompleksowe podejście do wsparcia rodziny poprzez adresowanie do niej szerokiej oferty wsparcia odpowiadającej na aktualne potrzeby i problemy 4. Wdrażanie innowacyjnych metod pracy z rodziną 5. Stabilne zaplecze kadrowe i instytucjonalne 6. Skuteczne wykorzystanie środków zewnętrznych i umiejętność skutecznego pozyskiwania funduszy unijnych, rządowych i grantowych na działania skierowane do rodzin 7. Dostosowywanie form pomocy do nowych wyzwań 8. Efektywne współdziałanie instytucji, organizacji pozarządowych, szkół, przedsiębiorców na rzecz wzmacniania rodzin 9. Szeroka dostępność do profesjonalnego poradnictwa i specjalistów poprzez funkcjonowanie sieci wsparcia psychologicznego, pedagogicznego, logopedycznego, prawnego i socjalnego dla rodzin 10. Wysokie kompetencje kadry i systematyczne podnoszenie kwalifikacji personelu 11. Otwartość na innowacje społeczne i nowe formy wsparcia poprzez wdrażanie nowoczesnych usług i form pomocy 12. Rozwinięta infrastruktura społeczna oraz tworzenie nowych miejsc wsparcia 13. Realizacja programów zewnętrznych rządowych kierowanych do rodzin z dziećmi 14. Organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych 15. Skuteczne animowanie i integrowanie społeczności lokalnej 16. Z roku na rok systematyczny spadek liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia 17. Rozwój usług świadczonych w miejscu zamieszkania	1. Rosnąca liczba zadań przekazywanych samorządom bez adekwatnego wsparcia finansowego 2. Ograniczone zasoby finansowe i kadrowe na realizowanie innowacyjnych działań pomocowych 3. Niemotywuujące wynagrodzenia pracowników i nadmierne obciążenie kadry 4. Inercja i niska motywacja rodzin potrzebujących wsparcia do zmiany sytuacji 5. Niewystarczająca liczba działań profilaktycznych, by zapobiegać brakom i kryzysom, w stosunku do potrzeb 6. Deficyt wolontariatu 7. Brak pozytywnych wzorców wychowawczych u rodziców i zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo-wychowawczych 8. Deficyt rodzin zastępczych 9. Niewystarczająca pomoc psychiatryczna 10. Nadmierna biurokracja systemu pomocy społecznej, rozbudowane procedury i obciążenia formalne ograniczają czas na realną pracę z rodziną i działania profilaktyczne 11. Niewystarczające wykorzystanie diagnoz lokalnych potrzeb w planowanych działaniach ze względu na braki kadrowe i finansowe, a także w dostępie do specjalistów 12. Zależność finansowa we wdrażaniu form wsparcia 13. Proces wdrażania nowych rozwiązań jest czasochłonny i wymaga dodatkowych zasobów kadrowych 14. Ograniczona liczba kandydatów na rodziny zastępcze, mimo prowadzenia szkoleń, akcji informacyjnych zainteresowanie pełnieniem tej funkcji pozostaje wciąż niewystarczające w stosunku do potrzeb
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Nowe możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych poprzez udział w programach zewnętrznych i nowe źródła dofinansowania na wdrażanie lokalnych działań dla rodzin 2. Wdrażanie nowych form pomocy, których	1. Zmiany w przepisach i finansowaniu utrudniają planowanie długofalowe 2. Uzależnienia, przemoc i dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze zwiększają liczbę rodzin potrzebujących wsparcia poprzez pracę

oczekują rodziny dzięki pozyskaniu środków zewnętrznych 3. Coraz więcej osób rozumie wartość wsparcia i wczesnej interwencji 4. Wzrost zainteresowania wolontariatem wśród seniorów i lepsze zrozumienie problemu niskiego zaangażowania społecznego 5. Wdrażanie działań mających na celu utrzymanie jak najdłużej osób potrzebujących pomocy w swoim środowisku poprzez wprowadzanie kolejnych form wsparcia i tym samym odciążanie rodzin z dziećmi z opieki nad starszymi członkami rodzin 6. Zwiększenie świadomości rodziców w kwestii możliwości uzyskania pomocy i wsparcia 7. Rozwój kompleksowego systemu wsparcia rodzin w środowisku lokalnym poprzez wprowadzanie nowych form pomocy, elastycznych usług i rozwiązań odpowiadających na współczesne wyzwania społeczne 8. Integracja i rozwój sieci współpracy między instytucjami działającymi na rzecz rodziny 9. Współdziałanie samorządów w tworzeniu nowych form wsparcia dla mieszkańców 10. Rosnące zaangażowanie NGO-sów w obszar pomocy rodzinie otwiera możliwości realizacji nowych projektów i działań wspierających tarnowskie rodziny 11. Tworzenie nowych placówek wsparcia 12. Ciągłość w prowadzeniu placówek wsparcia dziennego dla dzieci młodzieży, a także placówek dla seniorów 13. Zwiększona dostępność do pomocy psychologicznej i specjalistycznej poprzez realizację nowych usług i udział w kolejnych programach 14. Kontynuacja wieloletnich i sprawdzonych form wsparcia 15. Oferta treningów i warsztatów kompetencji rodzicielskich dla rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi 16. Systematyczny rozwój kompetencji zawodowych kadry działającej na rzecz rodzin	asystentów rodziny 3. Starzenie się społeczeństwa powoduje, że szybko rośnie zapotrzebowanie na wsparcie kierowane do seniorów 4. Wzrost liczby rodzin opiekujących się seniorami powoduje obciążenie dla rodzin obowiązkami opiekuńczymi 5. Rosnące w szybkim tempie zapotrzebowanie na usługi asystenckie, opiekuńcze i wytchnieniowe u rodzin, które mają starszych, chorych i niepełnosprawnych członków rodziny 6. Niska motywacja wśród rodzin dysfunkcyjnych oraz brak chęci do działania i zmian uniemożliwiają skuteczne wsparcie 7. Nasilające się problemy zdrowia psychicznego zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci i młodzieży 8. Nasilające się zjawiska zaniku więzi rodzinnych i osamotnienia 9. Niska świadomość problemów wychowawczych u rodzin dysfunkcyjnych i brak chęci do współpracy z instytucjami pomocowymi 10. Rosnąca anonimowość i izolacja społeczna starszych i niepełnosprawnych mieszkańców, którzy oczekują zainteresowania i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu 11. Zagrożenie wypaleniem zawodowym pracowników z powodu przeciążenia obowiązkami 12. Ograniczone zaangażowanie rodziców w życie dziecka oraz w organizowanie wspólnych, wartościowych form spędzania czasu wolnego 13. Niespójność przepisów prawnych powodująca trudności w realizacji zadań oraz w interpretacji obowiązujących norm
--	---

7. Cele główne i szczegółowe oraz zadania Programu

Nr celu	Zadanie do realizacji	Wskaźnik	Realizator
Cel główny			
Zapewnienie dzieciom i rodzinom warunków bezpiecznego wychowania, rozwoju oraz pomocy w sytuacjach trudnych poprzez doskonalenie lokalnego systemu wspierania rodziny			
Cele szczegółowe			
1.	Rozwój kompleksowego wsparcia i wzmocnienie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze		
1.1. Zapewnienie rodzinom pracy socjalnej i wsparcia asystenta rodziny	- Liczba rodzin objętych pracą socjalną - Liczba zatrudnionych asystentów rodziny - Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny (w tym w ramach programu „Za życiem”)	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie	
1.2. Realizacja projektów socjalnych, warsztatów i grup wsparcia dla rodzin z dziećmi	- Liczba zrealizowanych projektów socjalnych - Liczba rodzin/osób biorących udział w projektach socjalnych - Liczba zorganizowanych grup wsparcia i samopomocowych - Liczba uczestników objętych wsparciem w ramach grup wsparcia i samopomocowych - Liczba edycji warsztatów dla rodziców (m.in. program „Szkola dla rodziców”) - Liczba uczestników warsztatów	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tarnowie, Specjalistyczna Poradnia Profilaktyczno-Terapeutyczna w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Osób Doznających Przemocy Domowej	
1.3. Wsparcie rodzin zagrożonych uzależnieniem i przemocą	Liczba rodzin/osób objętych programami wsparcia dla osób dotkniętych uzależnieniem lub przemocą (m.in. korekcyjno-edukacyjnymi, psychologiczno-terapeutycznymi)	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia	

	• Liczba zajęć edukacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie • Liczba osób uczestniczących w zajęciach • Liczba osób korzystających z Ośrodka Interwencji Kryzysowej	Osób Doznających Przemocy Domowej
1.4. Wsparcie codziennego funkcjonowania rodzin poprzez udzielenie świadczeń i wzmocnienie kondycji finansowej rodzin	• Liczba rodzin/osób, którym przyznano decyzją świadczenie pieniężne z pomocy społecznej • Liczba rodzin korzystających z pomocy w ramach programów obejmujących pomoc żywnościową • Liczba dzieci objętych dożywianiem w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” lub innego programu samorządowego lub rządowego programu wsparcia rodzin w zakresie dożywiania • Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia rodzinne wraz z dodatkami • Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie rodzicielskie • Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z funduszu alimentacyjnego • Liczba rodzin objętych wsparciem w ramach „Karty Dużej Rodziny” i „Karty Tarnowskiej Rodziny”	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie, organizacje pozarządowe
1.5. Zapewnienie rodzinom dostępu do mieszkań i form wsparcia mieszkaniowego	• Liczba rodzin, którym przyznano lokal z zasobu gminy • Liczba rodzin korzystających z dodatku mieszkaniowego	Urząd Miasta Tarnowa, Centrum Usług Społecznych w Tarnowie

1.6. Wsparcie rodzin z dziećmi w zakresie ochrony zdrowia	• Liczba programów profilaktyki zdrowotnej i zadań z zakresu zdrowia publicznego skierowanych do tarnowskich rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży • Liczba i rodzaj grup populacyjnych objętych działaniami programów profilaktyki zdrowotnej i zadań z zakresu zdrowia publicznego • Liczba tarnowskich rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży objętych działaniami programów polityki zdrowotnej i zadań z zakresu zdrowia publicznego • Liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony zdrowia we współpracy z lokalnym samorządem • Liczba podmiotów leczniczych realizujących programy polityki zdrowotnej i zadań z zakresu zdrowia publicznego we współpracy z lokalnym samorządem dla tarnowskich rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie
1.7. Wzmocnienie rozwoju fizycznego dzieci poprzez umożliwienie im udziału w zajęciach sportowych	• Liczba dzieci objętych programem „Bon dla pierwszaka”	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie
1.8. Wsparcie rodziców w organizowaniu opieki nad dzieckiem oraz w wychowaniu przedszkolnym	• Liczba miejsc w żłobkach prowadzonych przez Gminę Miasta Tarnowa/niepubliczne podmioty • Liczba dzieci w żłobkach • Liczba miejsc w przedszkolach prowadzonych przez Gminę Miasta Tarnowa/niepubliczne podmioty • Liczba dzieci w przedszkolach	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie, Urząd Miasta Tarnowa
1.9. Prowadzenie działań profilaktycznych w formie programów, szkoleń, wykładów skierowanych do dzieci, młodzieży i pracowników placówek	• Liczba programów profilaktycznych zrealizowanych wśród uczniów, rodziców i pracowników placówek oświatowych	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie, Urząd Miasta Tarnowa, Komenda Miejska Policji

oświatowych z obszaru profilaktyki uzależnień	• Liczba dzieci i młodzieży biorących udział w programach profilaktycznych • Liczba pracowników oświaty biorących udział w programach profilaktycznych	w Tarnowie, Straż Miejska w Tarnowie, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Tarnowie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tarnowie, Specjalistyczna Poradnia Profilaktyczno-Terapeutyczna w Tarnowie
1.10. Wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży poprzez zorganizowanie zajęć umożliwiających rozwój ich zainteresowań i uzdolnień	• Liczba placówek zapewniających dzieciom i młodzieży zajęcia pozalekcyjne • Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych	Centrum Usług Społecznych, Urząd Miasta Tarnowa, inne jednostki organizacyjne Gminy Miasta Tarnowa, organizacje pozarządowe
1.11. Zapewnienie dzieciom i młodzieży wypoczynku letniego i zimowego poprzez zajęcia ogólnorozwojowe i rekreacyjne	• Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w półkoloniach letnich i zimowych	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie, Urząd Miasta Tarnowa
2. Zapewnienie rodzinom dostępu do specjalistycznych usług oraz usług społecznych dopasowanych do ich indywidualnych potrzeb		
2.1. Rozwój poradnictwa specjalistycznego (psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, logopedycznego i innych form służących poprawie funkcjonowania rodziny)	• Liczba porad udzielonych przez specjalistów z podziałem na rodzaje porad (psychologiczne, pedagogiczne, prawne i inne) • Liczba rodzin/osób korzystających ze wsparcia • Liczba psychoterapii udzielonych uczniom • Liczba terapii rodzin	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie, Urząd Miasta Tarnowa, Specjalistyczna Poradnia Profilaktyczno-Terapeutyczna w Tarnowie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tarnowie
2.2. Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin	• Liczba rodzin korzystających z usług opiekuńczych • Liczba rodzin z dziećmi korzystających z usług	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie

	specjalistycznych/ośrodków wsparcia	
	• Liczba godzin usług opiekuńczych i specjalistycznych zrealizowanych rocznie	
2.3. Rozwój placówek wsparcia dziennego	• Liczba placówek wsparcia dziennego, w tym prowadzonych w formie opiekuńczej, specjalistycznej i podwórkowej • Liczba miejsc w placówkach • Liczba dzieci korzystających ze wsparcia placówek	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie, organizacje pozarządowe
2.4. Wsparcie rodzin przez rodziny wspierające	• Liczba rodzin wspierających • Liczba rodzin objętych wsparciem rodzin wspierających	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie
2.5. Rozwój usług społecznych oraz usług świadczonych w społeczności lokalnej adekwatnych do aktualnych potrzeb rodzin i dzieci	• Liczba rodzin/osób, które skorzystały z usług • Liczba dzieci i młodzieży, które skorzystały z usług • Liczba usług skierowana do rodzin • Liczba usług adresowanych do dzieci i młodzieży	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie
3. Zapewnienie wysokiej jakości pracy osób wspierających tarnowskie rodziny		
3.1. Superwizje i szkolenia dla osób pracujących z rodzinami	• Liczba osób objętych superwizją • Liczba przeprowadzonych superwizji • Liczba szkoleń specjalistycznych • Liczba osób objętych szkoleniami specjalistycznymi	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie
3.2. Doskonalenie metod i standardów pracy z rodziną	• Liczba wdrożonych standardów • Liczba doskonalonych standardów/metod pracy	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie

4. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywizacji rodzin			
4.1. Promowanie wiedzy o możliwościach wspierania rodziny wśród mieszkańców Tarnowa	• Liczba przedsięwzięć promocyjnych/kampanii • Liczba uczestników wydarzeń • Liczba odsłon stron internetowych: www.cus.tarnow.pl oraz www.tarnow.pl	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie, Urząd Miasta Tarnowa	
4.2. Zwiększenie oferty spędzania wolnego czasu poprzez między innymi organizowanie zajęć rozwojowych czy imprez dla dzieci i młodzieży oraz rodzin	• Liczba przedsięwzięć skierowanych do dzieci i młodzieży • Liczba przedsięwzięć skierowanych do rodzin • Liczba uczestników	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie, Urząd Miasta Tarnowa, inne jednostki organizacyjne Gminy Miasta Tarnowa, organizacje pozarządowe	
4.3. Ułatwienie funkcjonowania rodzinom w przestrzeni Tarnowa poprzez realizowane miejskie programy i inicjatywy	• Liczba programów/inicjatyw dedykowanych rodzinom • Liczba rodzin korzystających z programów i inicjatyw dedykowanych rodzinom, dzieci i młodzieży	Centrum Usług Społecznych w Tarnowie, Urząd Miasta Tarnowa, inne jednostki organizacyjne Gminy Miasta Tarnowa, organizacje pozarządowe	

8. Źródła finansowania Programu

Realizacja Programu finansowana będzie ze środków budżetu Gminy Miasta Tarnowa ujętych w planach finansowych jednostek organizacyjnych Gminy. Zakłada się również finansowanie części zadań ze środków przeznaczonych na realizację „Gminnego Programu Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Tarnowa na lata 2023-2026”. Ponadto, dla zwiększenia efektywności działań, planuje się pozyskiwanie funduszy zewnętrznych — w tym środków rządowych, pozarządowych, programów celowych oraz funduszy Unii Europejskiej. Różnorodność źródeł finansowania umożliwi kompleksową realizację założeń Programu i zapewni ciągłość wielu działań kierowanych do rodzin.

9. Monitoring i ewaluacja Programu

Skuteczna realizacja „Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miasta Tarnowa na lata 2026–2028” opiera się na ciągłym monitorowaniu, analizie i doskonaleniu działań, tak aby jak najlepiej odpowiadały na realne potrzeby tarnowskich rodzin. Monitoring i ewaluacja nie są jedynie obowiązkiem sprawozdawczym, lecz przede wszystkim narzędziem rozwoju i uczenia się pozwalającym na bieżąco korygować kierunki działań i wprowadzać nowe rozwiązania.

Program ma charakter długofalowy i elastyczny – jego realizacja będzie dostosowywana do aktualnych wyzwań społecznych i doświadczeń płynących z praktyki lokalnych instytucji. Za całość procesu monitorowania odpowiada Centrum Usług Społecznych w Tarnowie, które pełni funkcję koordynatora Programu. Monitoring prowadzony będzie w sposób systematyczny, przy wykorzystaniu nowoczesnych narzędzi analitycznych i współpracy międzyinstytucjonalnej. Obejmie on m.in.:

- 1) gromadzenie i analizowanie danych ilościowych i jakościowych dotyczących realizacji poszczególnych zadań,
- 2) ocenę skuteczności działań w kontekście osiągania założonych rezultatów i celów Programu,
- 3) badanie wpływu podejmowanych inicjatyw na poprawę funkcjonowania rodzin oraz integrację lokalnej społeczności,
- 4) wypracowywanie wniosków i rekomendacji służących doskonaleniu przyszłych działań oraz tworzeniu innowacyjnych rozwiązań w obszarze wsparcia rodzin.

Coroczny raport z realizacji Programu opracowywany będzie przez koordynatora i przedstawiany Radzie Miejskiej w Tarnowie do dnia 31 marca każdego roku, zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Wyniki monitoringu i ewaluacji będą stanowiły podstawę do oceny efektywności Programu, a także inspirację do jego dalszego rozwijania poprzez wzmacnianie skutecznych działań, eliminowanie barier i wdrażanie nowych, bardziej dopasowanych rozwiązań.

Proces monitorowania i ewaluacji traktowany będzie jako ciągły cykl doskonalenia, który sprzyja budowaniu silnego, elastycznego i nowoczesnego systemu wspierania rodziny w Tarnowie.

10. Zakończenie

„Program Wspierania Rodziny w Gminie Miasta Tarnowa na lata 2026-2028” stanowi kompleksowy dokument wyznaczający kierunki działań na rzecz dzieci i rodzin mieszkających w Mieście. Jego głównym celem jest zapewnienie warunków bezpiecznego wychowania, rozwoju oraz wsparcia rodzin w sytuacjach trudnych poprzez rozwój lokalnego systemu wspierania rodziny w oparciu o diagnozę potrzeb społecznych oraz dostępne zasoby instytucjonalne.

Opracowany Program uwzględnia zarówno wzmocnienie rodzin w codziennym funkcjonowaniu, jak i dostęp do specjalistycznych usług dopasowanych do indywidualnych potrzeb, podnoszenie jakości pracy osób

wspierających tarnowskie rodziny, a także wzmacnianie integracji społecznej i aktywizacji mieszkańców. Realizacja programu opiera się na jasno określonych celach szczegółowych oraz mierzalnych wskaźnikach, które umożliwiają bieżące monitorowanie efektów podejmowanych działań.

Wdrażanie Programu będzie możliwe dzięki współpracy instytucji miejskich, organizacji pozarządowych oraz społeczności lokalnej przy równoczesnym zapewnieniu odpowiedniego finansowania i wsparcia merytorycznego. Monitorowanie oraz ewaluacja pozwolą na ocenę skuteczności działań, identyfikację najlepszych praktyk oraz wprowadzanie ewentualnych usprawnień w kolejnych latach.

Realizacja Programu ma charakter długofalowy i stanowi inwestycję w rozwój i bezpieczeństwo rodzin, a tym samym w przyszłość społeczności Tarnowa. Program podkreśla wagę działań profilaktycznych, edukacyjnych i wspierających, tworząc ramy dla spójnej polityki rodzinnej odpowiadającej na realne potrzeby mieszkańców i dostosowanej do wyzwań współczesnego Miasta.

Wdrożenie zaplanowanych działań przyczyni się do wzmocnienia lokalnego systemu wspierania rodziny, poprawy jakości życia mieszkańców oraz budowy Tarnowa jako miasta przyjaznego rodzinie – miejsca, w którym każdy członek rodziny może rozwijać się w bezpiecznym, wspierającym środowisku.

11. Spis tabel i wykresów

Tabele:

Tytuł	Strona
Tabela nr 1: Udział ludności w poszczególnych grupach wiekowych w latach 2022–2024	7
Tabela nr 2: Liczba zameldowań i wymeldowani mieszkańców Tarnowa	7
Tabela nr 3: Liczba zawieranych małżeństw oraz orzeczonych rozwodów w Tarnowie	8
Tabela nr 4: Zestawienie rodzin (gospodarstw) z dziećmi w przedziałach wiekowych	8
Tabela nr 5: Powody udzielenia pomocy i wsparcia w latach 2022-2024	10
Tabela nr 6: Wsparcie asystentów rodziny w latach 2022-2024	11
Tabela nr 7: Dane dotyczące rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej	12
Tabela nr 8: Świadczenia realizowane na rzecz rodzin wychowujących dzieci w latach 2022–2024	13

Wykresy:

Tytuł	Strona
Wykres nr 1: Liczba ludności Tarnowa w latach 2022-2024	7
Wykres nr 2: Rodziny pełne korzystające z pomocy społecznej	9
Wykres nr 3: Rodziny niepełne korzystające z pomocy społecznej	9
Wykres nr 4: Rodziny emerytów korzystające z pomocy społecznej	10

Opracowano: Centrum Usług Społecznych w Tarnowie